Ára: 200 FORINT

76. évf. 12. szám 2021. július 1.
Támmuz 21. 5781 כ"ה

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Mártír-istentiszteletek

Kecskemét

Prof. dr. Grósz Andor, a hitközség és a Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány Kuratóriumának elnöke üdvözölte a megjelenteket, dr. Szeberényi Gyula Tamás alpolgármestert, dr. Feldmájer Pétert, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnökét, Feldmájer Sándort, a nagykőrösi hitközség elnökét, valamint a társegyházak képviselőit.

Beszédében elmondta, hogy emlékezni jöttünk a népirtásra, az 1222 kecskeméti áldozatra, hogy felidézzük a 77 évvel ezelőtti eseményeket, amelyek elindították történelmünk

Kecskemét

legnagyobb tragédiáját. Emlékeznünk nemcsak erkölcsi kötelesség, de belső kényszer is. Emlékeznünk kell annak ellenére, hogy minden emlékezés feltépi a sebeket, újra előhozza a soha el nem múló fájdalmat, amelyet félmillió zsidó és számos nem zsidó áldozat elvesztése miatt érzünk.

A gyászbeszédet dr. Róna Tamás főrabbi, a Mazsihisz Rabbitestületének elnöke mondta, aki nagy ívű bibliai példázattal idézte fel a pusztulás korát, azt, hogy mit tett a világunkkal, amikor a gyűlölet vált uralkodóvá. Egy prófétai látomású modern költői szöveget tárt a gyászolók elé, hogyan pusztítaná el most már az egész világot, ha az emberiség ismét azt hinné, hogy az Örökkévaló nélkül, önkényesen képes cselekedni, a gyűlölet nevében támadni saját magára és az egész világra.

A főrabbi külön üdvözölte beszédében a személyesen is megjelent Maczelkáné Györgyikét, aki a soá egyik túlélője Kecskeméten, illetve átadta a másik helyi holokauszttúlélő, Zinner Árpádné üdvözletét, aki idén egészségi állapota miatt nem tudott eljönni.

A Trianon előtti utolsó, 1910-es népszámlálás szerint 2200 zsidó polgár élt itt, ma pedig 100 alatt van a zsidóság száma. A munkaszolgálatban, haláltáborokban nagyon sokan elpusztultak, és ez óriási veszteség Kecskemétnek, hiszen kiművelt emberek sokaságát, ügyvédeket, orvosokat, kereskedőket, a polgárság legjavát veszítettük el. Erre minden alkalommal emlékeznünk kell – emelte ki Szeberényi Gyula Tamás alpolgármester.

Dr. Feldmájer Péter, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke elmondta, hogy amikor az 1920-as években életbe léptek a zsidóellenes törvények, senki nem gondolta, hogy 24-25 év múlva oda jutunk, hogy megölnek 600.000 magyar zsidót. Ma láthatjuk, hogy mégsem múlt el az antiszemitizmus tüze, sőt, azt sokan még megpróbálják szítani is. Holott tudják, hogy nemcsak a kimondott szavakról van szó, hanem a zsidóellenes érzelmek felkorbácsolásáról is, aminek a vége mindig erőszak. Kiemelte, hogy a zsidó és nem zsidó mártírokra egyaránt emlékezni kell, hiszen a történelem folyamán láttuk, hova fajul, amikor a gyűlölködés lesz úrrá egy társadalmon.

Az imákat Raáb Gábor recitálta. Az istentisztelet a jelenlévők közös kádisával zárult.

Szolnok

Ebben az évben a kis zsinagógában emlékeztek meg a holokauszt 77. évfordulójáról. A padsorokat megtöltők megtekinthették az évről évre gyarapodó kiállítást is, amely felidézi a helyi zsidóság évszázados történetét.

A megemlékezést Berman Dávid elnök nyitotta meg. Üdvözölte a jelenlévőket, közöttük Feldmájer Sándort, a nagykőrösi hitközség elnökét; dr. Feldmájer Pétert, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnökét; Hubai Imrét, a megyei közgyűlés elnökét; Fejér Andor alpolgármestert; a megyei kormányhivatal képviselőjét, valamint a társegyházak delegáltjait.

Raáb Gábor nyitóimája után dr. Róna Tamás, a Mazsihisz Rabbitestületének elnöke emlékeztetett a 77 évvel ezelőtti deportálásokra, arra, hogy milyen kegyetlenül gyűjtötték össze a megyeszékhelyen a környék zsidóságát, és hogyan hurcolták többségüket a biztos halálba.

Ezt követően emelkedett szólásra Győri Péter Benjámin evangélikus lelkész, aki kifejezte együttérzését gyászunkban, és emlékeztetett az Öszövetség szavaira, arra, hogy milyen fontos a szeretet és a részvét.

A gyászistentisztelet közös kádissal ért véget, majd a megyei közgyűlés elnöke, Szolnok alpolgármestere és a kormányhivatal vezetője elhelyezték a gyászkoszorúkat a kis zsinagóga falán lévő emléktábláknál.

Az esemény után a résztvevők egy csoportja felkereste a város határában az egykori téglagyár helyszínét, ahol 1944-ben mintegy 5000 zsidót gyűjtöttek össze, és embertelen körülmények között tartották őket őrizetben mindaddig, amíg el nem indultak velük a vonatok Auschwitz és más táborok felé, ahonnan a legtöbben sohasem tértek vissza.

A megemlékező táblánál elhelyezték dr. Kállai Mária országgyűlési képviselő és a szolnoki hitközség koszorúját.

Szolnok

Nagykőrös

Az emlékezés mécseseit Feldmájer Sándor elnök gyújtotta meg, majd dr. Feldmájer Péter, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke üdvözölte a megjelenteket, köztük Nagy Balázs alpolgármestert és dr. Steiner András, a ceglédi zsidóság képviselőjét.

Raáb Gábor imája után dr. Róna Tamás, a Mazsihisz Rabbitestületének elnöke idézte fel a szörnyűségeket és vont párhuzamot a hetiszakasz és a holokauszt között. Emlékeztetett arra, hogy nem lehet szétszakítani az eseményeket, mert a zsidóellenes intézkedések egymást követték, és ezek vezettek el végül a tömeggyilkosságokhoz.

Újra és újra fel kell idéznünk, hogy mi történt azokban az időkben, mert bár voltak, akik segítettek az üldözötteknek, de a pusztítást ők sem tudták megállítani. Nem tudták megakadályozni, hogy mindenkit megöljenek, hiszen a gyilkosok nem tettek különbséget sem aszerint, hogy kinek mi volt a foglalkozása, sem aszerint, hogy felnőttről vagy gyermekről van-e szó.

Róna Tamás felidézte egy unoka levelét, amelyben elbúcsúzott az akkor meghalt holokauszttúlélő nagyapajától. Elmondta, hogy bár nagypapája elszenvedte az összes hozzátartozója elvesztését, az üldöztetést, de mégis képes volt talpra állni és továbbadni a zsidó hitét és a szeretetét gyermekeinek, unokáinak.

Nagykőrös

A Rabbitestület elnöke ezután Rasi tanításáról szólt, miszerint történjék bármi, az emberek közötti párbeszédet fenn kell tartani, mert ha az emberek bár vitatkoznak, de beszélnek egymással, úgy megjelenik közöttük az Örökkévaló dicsfénye, és ez a békét hozhatja el, ha viszont nem ismerjük meg egymás álláspontját, akkor az a pusztulásba taszíthat bennünket.

A megemlékezés a résztvevők közös kádisával zárult.

Cegléd

Hosszú évtizedek hagyományát megtörve, ebben az évben a zsidó temetőben emlékeztek meg a holokauszt áldozatairól.

A példamutatóan rendezett sírkertben, a Mazsihisz Temetőrendezési Csoportja által felújított ravatalozó előtti téren dr. Steiner András, a helyi közösség képviselője üdvözölte a nagyszámú megjelentet, külön kiemelve Heisler Andrást, a Mazsihisz elnökét, dr. Feldmájer Pétert, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnökét, Berman Dávid szolnoki és Feldmájer Sándor nagykőrösi hitközségi elnököt, Földi Lászlót, a térség országgyűlési képviselőjét és dr. Csáky András polgármestert.

Steiner András elmondta, most azért a temetőben tartjuk a megemlékezést, mert a járványfenyegetettség miatt nem lehetett vállalni, hogy az imaházban gyűljön össze a sok résztvevő, majd felkérte dr. Róna Tamást, a Mazsihisz Rabbitestületének elnökét a szertartás levezetésére.

közben Boschán Gyula, a 93 évesen elhurcolt egykori hitközségi vezető, képviselő-testületi tag előtt hajtottak fejet a 2004-ben állított táblánál. A vasútállomás épületén a roma holokausztra is emlékeztető tábla, valamint a botfai Hűvös-kastélyon elhelyezett tábla mellett a városi holokausztszobor is az útvonal részét képezte, ahol Preisz József, a hitközség örökös tagja szólt néhány szót az egybegyűltekhez. Az emlékező beszédekre és a tiszteletadásra az eddigi gyakorlattól eltérően ezúttal nem a zsinagógában, hanem a temetőben került sor.

Szívhez szóló jelenséget éltek át a résztvevők, hiszen a rendezvény levezetését a tizenéves, középiskolás Bajzik Bálint vállalta magára, életkorával a jövőbe vetett reménységet képviselve. A helyi zeneiskola növendéke, Horváth Emese klarinétszólója után a bizony kitartóan zuhogó eső közepette köszöntötték a városi és a megyei önkormányzat, a megyei kormányhivatal, a városi rendőrkapitányság vezetőit, a pártok képviselőit, a dunántúli hitközségek delegációit, a Béke-Shalom Magyar–Izraeli Baráti Társaság tisztségviselőit, a hitközség tagjait.

A temetőben talán még sosem gyűltek össze ennyien, hogy az 1944 kora nyarán, június első vasárnapján német koncentrációs táborokba hurcolt 1221 zalaegerszegi zsidó tragédiájára emlékeztessenek. Tizenhét éve rendezik meg a rémisztő eszme és politika nevében egykor jogaiktól, életüktől megfosztott gyerekek, nők, férfiak, apák, anyák, nagyszülők sorsát feledni nem hagyó emlékezést a

Zalaegerszeg

Raáb Gábor nyitóimája után Róna Tamás felidézte, hogy tavaly még az üres imaházban emlékeztünk halottainkra, és a közösség tagjai csak online követhették az imákat és a beszédeket, de a legnagyobb bajban is bízhatunk a Jóteremtőben, így most legalább a temetőben összegyűlhettünk, hogy személyesen rójuk le kegyeletünket.

Külön üdvözölte Beck Mihályné holokauszttúlélőt, aki az elmúlt évtizedekben mindig részt vett a mártíristentiszteleten, és törékeny egészségi állapota ellenére most is eljött, hogy emlékezzen elpusztított hozzátartozóira, barátaira.

Az istentisztelet közös kádissal zárult.

Zalaegerszeg

Az önkormányzat és a hitközség szervezésében tartott megemlékezés keretében a szokásoknak megfelelően a résztvevők délelőtt végigjárták az emlékhelyeket. A Boschán

városban, amely így köztiszteletben álló néhai lakóit újra felidézi. A soha vissza nem térők nevében erre a felidézésre kért mindenki Virágh Judit, a hitközség vezetője, aki néhány hónapja tölti be ezt a tisztséget. Ugyanis a hitközség nemcsak a korábban gyakori személyes találkozók koronavírus miatti elmaradása miatt került nehéz helyzetbe az elmúlt egy évben, hanem azért is, mert elvesztette motorját, Siklósi Vilmos elnököt, aki 25 éven át szolgálta a közösséget, a várost, az emlékezetpolitikát és a kultúrát, mielőtt a betegség elragadta szerettei és tisztelői közül. Róla, szerteágazó, nagy energiával és eredményességgel végzett munkájáról is szólt Virágh Judit, aki saját édesanyja alakját is felidézte, aki haza tudott jönni, s az átélt borzalmak ellenére nyitott, kedves, szorgalmas emberként élte le az életét. A vagonokba zsúfolt, javaiktól meg-

(*Folytatás a 2. oldalon*)

9 770133 350099 21012

A Nagykörút közelében állhatott volna a világ legnagyobb zsinagógája

A tervek végül pénzhiány miatt nem váltak valósággá. A területet ma a Pesti Központi Kerületi Bíróság foglalja el.

A Markó utca mentén ma egymást érik a fővárosi, országos szinten is fontos épületek: az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Székesfőváros Elektromos Műveinek egykori alállomása és bérháza, a Magyar Pénzjegynyomda, a Magyar Királyi Igazságügy-minisztérium otthonaként született három óriás (ma a Pesti Központi Kerületi Bíróság, a Legfelsőbb Bíróság, illetve a Kúria otthona), továbbá az Országos Mentőszolgálat (eredetileg a Budapesti Önkéntes Mentőegyesület) központja.

De természetesen alakulhatott volna minden másként is: a Pesti Izraelita Hitközség 1889 tavaszán egy belvárosi telek átengedését kérte a székesfővárostól, hogy azon iskolát építhessen. Az októberre a belügyminiszter asztaláig jutott kérés végül célt ért, így a Pesti Központi Kerületi Bíróság mai telkének egy részét ingyenesen felajánlották a közösségnek, amely egyáltalán nem sietett ennek elfogadásával, hiszen a szükséges iratokat csak két évvel később, 1891-ben juttatta el a hatóságokhoz.

Tervpályázatot végül nem írtak ki a területre, mivel rövidesen minden gyökeresen megváltozott. 1893 áprilisában a zsidó közösség már úgy gondolta, hogy az átadott két szomszédos földdarabon inkább zsinagógát kellene építeni, hiszen a város két nagy imaháza, a Dohány, illetve a Rumbach Sebestyén utcai egyszerűen nem képes arra, hogy a nagy ünnepeken befogadja az érkező tömeget, sokan tehát az apró, szegényesebb, sőt, sokszor közegészségügyi problémákkal küzdő „pótimaházakba” szorultak.

Ehhez azonban nemcsak a két, már birtokukban lévő telekre, hanem az egész tömbre szükségük volt, hiszen a magukat zsidónak vallók száma gyorsan nőtt, a meglévő két nagy zsinagóga pedig nem volt elég monumentális ahhoz, hogy a hitközség úgy érezze: egyenjogúak a többi vallással, amelyek a templomaikat nem lakóházak közé szorítják, hanem szabad tereken építhetik meg.

A főváros ennek a kérésnek is zöld utat engedett: 1894 végén már a Pesti Izraelita Hitközség rendelkezett a hat telek felett, cserébe vállalnia kellett, hogy azok átadása után három éven belül megépíti a már említett iskoláját (ez 1896 nyarára el is készült a Wesselényi és a Kertész utca sarkán), a szerződések aláírásától számított nyolc éven belül pedig az óriási templomot is átadja. A hitközség malmai azonban lassan őröltek: a tervpályázat leírása végül csak 1898 februárjában jelent meg az Egyenlőség című lapban: az elvárt stílust, illetve a pontos méreteket nem rögzítették, azt azonban kikötötték, hogy 3600 embernek kell benne ülőhelyhez jutnia, építési költsége pedig nem haladhatja meg az egymillió forintot. Ezzel a mérettel a zsinagóga akkor a világ legnagyobb imaháza lehetett volna.

Bálint és Jámbor terve
Vasárnapi Ujság, 1899 / Arcanum Digitális Tudománytár

A beérkezett huszonhárom tervcsomag egy része ennél csak drágábban lett volna kivitelezhető – köztük az első díjjal kitüntetett Foerk Ernő és Schömer Ferenc háromezernyolcszáz ülőhelynek teret adó munkája is, aminek egyedül 30 méter átmérőjű, 40 méter magasra törő belső kupolája, valamint az azt harminc méterrel túlnövő külső héja hatmillió forintot húzott volna ki a hitközség zsebéből.

A főhomlokzat felől mindössze 15-15, az oldalhomlokzatok felől pedig 25-25 méteres oldalszárnnyal keretezett díszes kupoláról az első pillanatban nyilvánvalóvá vált, hogy sosem készülhet el, a tervzsűri azonban el volt ragadtatva az épület megoldásaitól, illetve a gazdag díszítéstől, így a győzelemre a többi tervnek nem is volt esélye.

A néhány száz méterre ekkor lassan már megszülető Országház (Steindl Imre) néhány megoldását átemelő – a harmincéves Foerk ekkor Steindl tanársegédje, illetve munkatársa is volt –, *Alef* jeligéjű terv mellett a zsűri Bálint Zoltán és Jámbor Lajos *Mózes* (II. díj), illetve az akkor még Leitersdorfer néven működő Lajta Béla *Rajzolt hexagramm 5659* című tervét (III. díj) emelte ki. További hat munka, köztük Márkus Géza, illetve a Szépművészeti Múzeumot is megálmodó Schickedanz Albert és Herzog Fülöp Ferenc műve dicséretben részesült.

A Pesti Zsidó Hitközség a három győztes, illetve a díjazottak részvételével egy második pályázatot is kiírt, aminek eredménye 1899 telére már ismertté vált: a hat építész nyolc terve versengett egymással, de a bírálóbizottság szerint ezek egyike sem volt megvalósítható, főként azért, mert túllépték a költséghatárokat.

Győztest végül nem hirdettek, az Egyenlőség című lap újságírója azonban úgy értesült, hogy a Bálint–Jámbor páros munkája némi módosítással akár megépíthető is lett volna, így az immár Schömer nélkül, egyedül dolgozó – a magas kupoláról is lemondó – Foerk helyett ők jutottak volna a megrendeléshez.

A pályázat eredményét látva ugyanakkor nyilvánvalóvá vált, hogy a főváros által kitűzött határidő tarthatatlan, így a hitközség annak 1906 márciusáig való meghosszabbítását kérte. Ezt meg is kapta, az ügyet azonban még ez az óriási könnyítés sem lökte előre.

Gábor Eszter A lipótvárosi zsinagóga pályázata című tanulmánya szerint a fennmaradt hitközségi jegyzőkönyvek alapján végül két, a kijelölt határokon belül maradó terv is született: a Bálint–Jámbor páros 950 ezer, az akkorra befutott zsinagógaépítő, többek közt a szegedi, a Páva utcai, illetve a Dózsa György úti zsinagógát is jegyző Baumhorn Lipót 750 ezer forintos kereten belül maradt, kérdés azonban, hogy végül melyikük győzött.

A hitközség nyolc évvel az első pályázat kiírása után végül dönteni tudott, a főváros által kijelölt határidő azonban újra vészes közelségbe került, így ismét haladékot kértek. Ennek azonban nem igazán volt értelme, hiszen a vezetők lassan felismerték: nincs elegendő pénzük az építésre, a fenntartási költségek pedig olyan magasak lesznek, hogy karbantartani sem tudják majd az óriást, ami egyébként is csak a legnagyobb ünnepeken telne meg emberekkel.

Az első tervpályázat kiírása óta a pesti oldalon számos kisebb-nagyobb imaház jött létre, sőt rövidesen újabb épületek emelkednek majd ki a földből, így az álom lassan szertefoszlott, az óriástelket pedig elcserélték a Dohány utcai zsinagóga melletti szomszédos földdarabra, ahol 1929 és 31 között megszületett a Hősök Temploma.

Az újra a főváros tulajdonába jutott telek nem maradt sokáig üres: 1912–1913-ban Jablonszky Ferenc tervei szerint megszületett az eredetileg a Budapesti Központi Királyi Járásbíróság otthonának szánt, oromzatán ma is az angyalos címert viselő épület, amely ma az intézmény utódjának, a Pesti Központi Kerületi Bíróságnak ad otthont.

Óriászsinagóga pedig azóta sem épült a fővárosban, a lipótvárosi tervek feladása után azonban rövid időre felmerült egy hasonló, bár méretét tekintve jóval kisebb terv: a Széll Kálmán tér feletti, ma az éppen megújuló Postapalota által elfoglalt területen 1914-ben a Kazinczy utcai imaházat is tervező Löffler testvérek, Samu Sándor és Béla rajzai nyomán egy ezernégyszáz főt befogadó zsinagóga építését kezdték volna meg. Az elképzelést végül az első világháború söpörte el.

Vincze Miklós / 24.hu

Mártír-istentiszteletek

(*Folytatás az 1. oldalról*)

fosztott, aztán meggyilkolt zsidók sokat tehettek volna a városért, hiszen volt köztük 13 orvos, 14 ügyvéd, 5 mérnök, több kereskedő, iparos, tisztviselő, akiket már korábban elzárt a gettó deszkakerítése a világtól. (A zalaegerszegi gettóba a környék településeiről összesen 3000 főt gyűjtöttek össze, a falusiak részvétlenségétől kísérve.)

Balaicz Zoltán polgármester szólt arról, hogy az emlékeztetés a történtek után 77 évvel is alapvető európai kötelesség. A hitközséggel való sokéves együttműködés érinti a diplomácia, a kultúra, a művészeti rendezvények és a mártírünnepségek területét, ezenkívül nagy hangsúlyt fektetnek a zsidó értékek megismertetésére is. A megbocsáthatatlan feldolgozásának záloga egymás megismerése, az együttélés értékes pillanatainak megélése, tette hozzá a városvezető.

Radnóti Zoltán főrabbi emelkedett ezután szólásra, aki Dési Tamás kántorral együtt mondott imák közé szőtte mondandóját. Bármerre járunk az utcákon, érezzük, hogy valaha itt laktak, szerettek, boldogultak, gyereket neveltek, magyarul beszéltek, éreztek azok, akiket az idillt megtörve, ártatlanul ragadtak el otthonaikból. A főrabbi gondolatmenetének gerincét a gyerekeknek továbbadott ismeretek hangsúlyozása adta. Mondjuk el nekik, hogy nem szabad félni, félve nem lehet szabad az ember. Hívjuk föl a figyelmüket a Talmudban is lefektetett három életbevágóan fontos tanításra: mindig tudjuk, emlékezzünk arra, hogy honnan jöttünk, hova tartunk, s ki előtt fogunk számot adni a tetteinkről. Az első kérdésre az a válasz, hogy a zsidó, a magyar és az európai identitás együtt érvényes, úgy, hogy mindenki önálló, színes, egyedi egyéniség. Az egyediség különleges pecsét rajtunk, intett a szónok. Idézte Boschán Gyula alakját, aki a leghosszabb ideig praktizáló magyar ügyvéd volt, de kormányfőtanácsosként sem kímélték, hajlott korát sem tisztelték, akik elpusztították. A hová tartunk? kérdésre adott válaszból az optimizmus csengett ki a hallgatóság számára, hiszen elhangzott, a holnap a mi kezünkben van, a világ alapjában szépen él, ha nem kerekedik fölébe joggyilkos emberek hada. Tetteinkről Isten előtt adunk számot, aki bár nem látjuk, de a lelkünk egy darabját jelenti. A jótettek sora a sikeres élet munkájában születik, nem harcban, figyelmeztetett Radnóti Zoltán. Az emlékezés fekete zászlói, fekete leplei, fekete kövei közt felfénylik az aranyló Dávid-csillag, mutatott a zsidó temető sírkövei közt emelkedő épület jelképeire. Az áldozatoknak nincs itt sírjuk, hamvaikat elvitte az auschwitzi szél, de a neveiket megjegyezhetjük, és a zsinagóga karzatán lévő, egy hajdani egerszegi zsidó családot ábrázoló fotó elé helyezett tükör segítségével arcunk vonásai egybesimulhatnak az övéikével. A teremtett világot ne tegyük tönkre soha többé gyűlölettel, építsük együtt, őrizzük közösen. A gyűlölet áldozata maga a gyűlölködő, mert az ő lelkét teszi tönkre a gyűlölködés. Az őszinte szembenézés pedig együtt rezgő érzelem, bölcsesség, tanítás, felelősségtudat, mondta a főrabbi.

Az egybegyűltek karéjában végül kádist mondott Siklósi Vilmos emlékhelyénél.

Arany Horváth Zsuzsa

Lakj a Dávid Királyban

A BZSH Dávid Király Kollégiuma a 14. kerületben, a Tábornok utcában ingyenes szálláslehetőséggel várja a nappalis középfokú oktatásban, illetve a szakmai képzésekben részt vevő diákokat.

Az új kollégium biztonságos és családias légkört kínál, és fő feladatának tekinti a társadalmi beilleszkedéshez és a változásokhoz szükséges kulcskompetenciák átadását a tanulók számára.

Ne a lakhatási problémák gördítsenek akadályokat a fejlődés útjába!

A Dávid Király Kollégium az ország egyetlen zsidó kollégiumaként kezdi meg működését.

Bővebb információk:

A kollégium weboldala: https://www.davidkiralykollegium.hu/

Igazgató: Salusinszky András

Cím: 1149 Budapest, Tábornok u. 24.

Telefon: (36-30) 179-6823

E-mail: titkarsag@davidkiralykollegium.hu

Mártír-istentiszteletek országszerte

Július 4., vasárnap

Szekszárd	10.30	művelődési ház
Pápa	16.00	új zsidó temető
Sopron	11.00	temető
Jászberény	11.00	temető
Pesterzsébet	10.00	temető
Szombathely	11.00	zsinagóga
Karcag	11.00	temető
Pécs	10.00	temető

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel a honlapon is (mazsihisz.hu), mert változás lehetséges.

Beszélgetés a Bundeswehr új rabbijával

Beszélgetőtársam Balla Zsolt ortodox rabbi, aki a lipcsei zsinagógában tölti be hivatását, egyúttal egyik elöljárója az Ortodox Rabbikonferenciának is.

Egy egész kötetet is megérdemelne eddigi munkássága, számos teendője, mindaz, amit mély hittel és meggyőződéssel végez. Szeretnék az olvasók nevében is gratulálni tábori rabbivá történt kinevezéséhez. Mint tudható, a Németországi Zsidó Hitközség Balla Zsolt személyében egy évszázadot követően jelölhetett újra valakit e posztra.

– Szükség van-e új feladata végzéséhez bármilyen változtatásra?

– Biztos rengeteg új dolgot kell majd tanulnom, és nem csak a hadseregről. Számos új interkulturális kompetenciát kell szereznem. Ez egy nagy és izgalmas kihívás. Emellett pedig azt is ki kell majd tapasztalni, hogyan tudok kétfelé szakadni, ugyanis a jelenlegi pozícióm, a lipcsei és szászországi feladatköreim nem változnak, de bízom benne, hogy sikerül majd fiatal rabbikat vagy rabbinövendékeket bevonni, hogy tudjanak majd helyettesíteni, ha a katonaságbeli teendőim máshova szólítanak. Nagyon hálás vagyok a családomnak és a közösségemnek, hogy mindenben támogatnak, és biztos vagyok benne, hogy sikerül megtalálni és megtartani az egyensúlyt az elkövetkezendő öt évben, amíg a katonaságbeli megbízatásom szól.

– Milyen hatást váltott ki a tény, hogy Magyarországon született rabbi töltheti be ezt a tisztséget?

– Ez a megbízatás nagy megtiszteltetés, de ezzel együtt rendkívüli történelmi súllyal is bír. Bízom benne, hogy a lehetőségeimhez képest a legjobban fogom tudni a feladatot ellátni. Az, hogy egy Magyarországon született, de Németországban élő zsidó töltheti be ezt a funkciót, egyfajta történelmi lenyomat. A világ sokat változott, a történelmi és gazdasági folyamatok az embereket teljesen másképpen kötik össze, mint pár évtizeddel ezelőtt. Ez egy új kihívás, ami rengeteg jó lehetőséget hordoz magában. Beezrát Hásém, remélem, hogy élni tudunk majd ezekkel.

– Eleve meglévő, adott szolgálata feladatain túl milyen plusztevékenységet jelent?

– A hadseregben rengeteg teendőnk lesz, nemcsak nekem, hanem a többi rabbinak is, akik hasonló hivatást fognak vállalni. A zsidó katonák támogatása, a vallási szükségleteikről való gondoskodás mellett felekezetre való tekintet nélkül minden katona számára elérhetőnek kell lennünk, akárcsak a többi tábori lelkésznek. Emellett Németországban nagy súlyt helyeznek a hadseregben szolgálatot végzők etikai oktatására is, mely országszerte a kiképzőpontokon, valamint a katonai egyetemeken történik. Ebben a munkában is oroszlánrészt kell majd vállalnia az új katonai rabbinátusnak.

– Köszönöm, hogy rendelkezésünkre állt!

gjuli

Jeruzsálem mint „Megszállt Palesztin Területek”

Az izraeli-brit kettős állampolgár Ajelet Balaban a legutóbbi izraeli–gázai konfliktust követően kérvényezte új útlevelének kiállítását a brit hatóságoktól. Egyébként Jeruzsálemben született.

Ajelet Balaban eléggé meglepődött, amikor megérkezett a frissen kiállított brit útlevele. Születési helyként ugyanis ez szerepelt: „Megszállt Palesztin Területek”. Balaban viszont Jeruzsálemben született, a város északkeleti részén fekvő Scopus-hegyen (héberül: Har Hacofim) lévő Hadassza kórházban.

A Scopus-hegy az 1948-as függetlenségi háború és az 1967-es hatnapos háború között egy ENSZ által védett izraeli exklávé volt a Jordánia által megszállt területen belül, olvasható a Kibic cikkében. Ma pedig Jeruzsálem közigazgatási határain belül található.

Az izraeli és brit állampolgársággal rendelkező Balaban postán küldte vissza lejárt brit útlevelét és kérvényezte az új kiállítását. A régi útlevélben még Jeruzsálem szerepelt születése helyeként, és a nő nem igazán érti, hogy jutottak a brit hatóságok arra, hogy ő a „Megszállt Palesztin Területeken” jött világra.

Az egyetlen magyarázat, amire gondolni tudott, hogy ennek köze lehet a legutóbbi izraeli–gázai konfliktushoz, amelynek befejezése után két nappal adta fel a kérvényt. Balaban azt gyanította, hogy talán elrontott valamit a kitöltéskor, vagy talán a lakhelye zavarhatta meg a brit ügyintézőket, mivel egy olyan településen lakik, amelyet a Gázai övezetből kitelepített emberek alapítottak.

A Times of Israel a brit belügyhöz fordult az üggyel kapcsolatban, és megtudta, hogy az útlevélben szereplő szokatlan születési hely egy tévedés eredménye, és nem jelzi a brit kormány új politikáját. A brit belügyminisztérium szóvivője a lapnak így nyilatkozott: „Elnézést kérünk a hibáért, és sürgősen kivizsgáljuk, hogyan történhetett. Felvesszük a kapcsolatot Balaban asszonynyal az új útlevél kiállítása ügyében, amelyen a helyes születési hely fog szerepelni.”

160 zsidó érkezett Indiából

A Bné Menásse közösség tagjainak egy sürgősségi mentőakció keretében sikerült eljutniuk Izraelbe.

Eredetileg a Bné Menásse indiai zsidó közösség 300 tagja érkezett volna Izraelbe, többen azonban megfertőződtek, így csak 160-an landoltak a Ben Gurion nemzetközi repülőtéren, írja a Kibic. A hátramaradt új bevándorlóknak majd az őszi ünnepek idején lesz legközelebb lehetőségük arra, hogy eljuthassanak Erecbe. Akkor közel 300 fő érkezését tervezi a bevándorlásügyi minisztérium.

Az India észak-keleti részén élő közösséghez tartozó 550 személy letelepedését a legutóbbi kormányülésen hagyták jóvá, így a Bné Menásse tagjainak három év után ismét lehetőségük nyílt az alijázásra (a zsidók számára a visszatérési törvény által biztosított letelepedésre). A mostani mentőakciót a minisztérium közösen szervezte a Savei Izrael nevű szervezettel, amelynek vezetője, Michael Freund már évek óta szorgalmazza a Bné Menásse közösség tagjainak Izraelbe hozatalát.

Az új olékat a reptéren Freund mellett Pnina Tamano-Sata bevándorlásügyi miniszter fogadta, aki elmondta, hosszú ideje dolgozott azon, hogy a Bné Menásse közösség tagjai végre alijázhassanak. A miniszter kiemelte, mennyire fontosnak tartja, hogy a világ zsidósága le tudjon telepedni a Szentföldön, különösen azok, akik éveket várnak erre.

Az indiai Bné Menásse közösség tagjai a Menásse törzs leszármazottainak tartják magukat, akiket Asszíria uralkodója üldözött el Izrael földjéről az első Szentély idejének végén, több mint 2700 évvel ezelőtt. A közösség nagyjából 10,5 ezer főből áll, akik közül 6500-an még mindig arra várnak, hogy telepedhessenek Izraelben.

A Bné Menásse közösség tagjai a Ben Gurion reptéren

Nyugdíjas korában a régészetnek szentelte idejét Izrael hőse

106 éve, 1915. május 20-án született Móse Dajan, az 1967-es arab–izraeli háború idején a zsidó állam hadügyminiszereként, később külügyminiszereként tevékenykedő izraeli katonai vezető. Bár a Szovjetunióban *az izraeli cionizmus és militarizmus* képviselőjeként tekintettek rá, hazájában a legtöbben hősként tisztelik.

Az akkoriban még az Oszmán Birodalomhoz tartozó Palesztina területén alapított első kibucban (Degania) született, szülei Ukrajnából vándoroltak ki. Tizennégy évesen csatlakozott a Haganához, a földalatti zsidó hadsereghez, 1938-tól a brit hadsereg mellett működő félhivatalos zsidó rendőrség tagjaként vett részt a brit uralom ellen fellázadt arabok megfékezését célzó éjjeli őrjáratokban.

1939 novemberében a Haganában folytatott, illegálisnak minősülő tevékenysége miatt letartóztatták, a börtönből 1941-ben szabadult, és azonnal csatlakozott a nácik ellen harcoló brit hadsereghez, írja az MTI.

Egy zsidó és ausztrál katonákból álló egység élén hatolt be a Vichy-Franciaország fennhatósága alatt álló Libanon és Szíria területére, és már az első ütközetben elvesztette a bal szemét. Sérülése annyira súlyos volt, hogy üvegszemet sem kaphatott, a világ később Nelson admirálisra és Kutuzovra emlékeztető fekete szemkötőjével ismerte meg.

Móse Dajan 1978-ban (hátul, szemkötővel)

Nem csak fizikailag, lelkileg is megsérült, kerülte az embereket. Kisebbségi érzését katonai győzelmeivel és zavaros, de sikeres nőügyeivel kompenzálta, utóbbi sikereit felesége végül megelégelte, és harminchat év házasság után, 1971-ben elvált tőle.

A második világháború után a Hagana vezérkarában (őrnagyi rendfokozatban) arab ügyekkel és felderítéssel foglalkozott. Az Izrael Állam függetlenségének 1948. május 14-i kikiáltását követelő háborúban a Jordán völgyének parancsnokságát bízták rá, és ő egy egész napon át tartó csatában megállította a szír csapatok előrenyomulását.

Alezredessé, majd vezérőrnaggyá nevezték ki, 1949 novemberétől a déli parancsnokság élére került. Az 1950-es években az angliai vezérkari tiszti iskolában tanult, 1952-ben lett dandártábornok.

1953 és 1958 között vezérkari főnök volt, az ő irányításával jött létre a kiválóan kiképzett és felszerelt izraeli hadsereg. Az 1956-os arab–izraeli háborúban személyesen vezette a Sínai-félszigetet elfoglaló hadjáratot. 1959-től 1964-ig mezőgazdasági miniszter volt, 1965-ben az Izraeli Munkapártból kivált jobbszárnnyal tartott, majd saját pártot alapított.

A közel-keleti helyzet újabb kiéleződése idején, 1967 elején a népszerű és karizmatikus Dajant nevezték ki hadügyminiszternek. Az izraeli sikert hozó hatnapos háború után (amelyben Izrael megelőző csapást indítva mért vereséget szomszédaira, elfoglalta Jeruzsálemet, a Sínai-félszigetet, Ciszjordániát és a Golán-fennsíkot) nemzeti hősnek számított.

A hadügyminiszteri tisztséget ezután is megőrizte, de nimbuszát alaposan megtépázta az 1973-as jom kippúri háború, amelyben az Izrael elleni váratlan támadás sok emberáldozatot követelt, és a zsidó állam csak nehezen aratott győzelmet.

Dajant keményen bírálták a hírszerzési hibákért, a nem megfelelő értékelésből következő elbizakodottságért, még a barátjának számító Ariel Saron (szintén háborús hős, későbbi miniszterelnök) is kritizálta, végül kénytelen volt lemondani.

Menahem Begin kormányában 1977 és 1979 között külügyminiszterként szolgálta hazáját. Részt vett az Egyiptommal Camp Davidben folytatott béketárgyalásokon, kiváló diplomáciai képességeivel elősegítette a feszültségek enyhülését a térségben, az izraeli–egyiptomi különbéke-szerződés létrejöttét.

1979-ben visszavonult, és teljesen régi hobbijának, a régészetnek szentelte magát. Rákbetegségben szenvedett, de végül szívinfarktus okozta a halálát 1981. október 16-án Tel-Avivban.

Dajan már életében legenda lett, sokan csodálták, sokan gyűlölték. A Szovjetunióban *az izraeli cionizmus és militarizmus* jelképének számított, a szovjet lapok gyakran közöltek karikatúrát a szemkötős tábornokról.

Bár nem volt vallásos, mélységes hazaszeretet élt benne, hidegvérű és elszánt vezető volt, aki a hibáiból is képes volt tanulni. Ariel Saron azt írta róla: *Mindig száz ötlettel a fejében ébredt. Ezekből kilencvenöt veszélyes, további három rossz, de a maradék kettő briliáns volt.*

Első házasságából három gyermeke született: lánya regényben örökítette meg kapcsolatát apjával, majd politikai pályára lépett. Egyik fia színész lett, a másik regényíró és politikus, aki erősen bírálta apját. Dajan híres szemkötőjét 2005-ben az interneten árverezték el: 75 ezer dollárért kelt el.

Vizsgálat indult egy svéd rabbi ellen, mert nem használ érzéstelenítést a körülmetéléseknél

Általában nem szokás körülmetéléseknél érzésteleníteni, a svéd egészségügyi hatóságok szerint azonban ez így nincs rendben.

Peter Borenstein rabbi és orvos, aki mohélként, a hagyományos zsidó körülmetéléseket végző személyként is tevékenykedik. A Kibic szerint Svédországban engedélyezett a fiúk nem orvosi célú körülmetélése, de csak orvosi személyzet jelenléte mellett hajtható végre, ezért a mohélek, Borensteinhez hasonlóan, sokszor orvosok is egyben.

A zsidó körülmetéléseknél általában nem szokás az érzéstelenítés használata, csak néhány csepp cukros folyadékot adnak a babáknak figyelemelterelés gyanánt. Borensteint azonban az utóbbi időben kritizálni kezdték más orvosok az érzéstelenítés elmaradása miatt.

A svéd egészségügyi felügyelet pedig közölte, hogy nem tartja megfelelőnek Borenstein eljárását, és május 28-ig magyarázatot követel az érzéstelenítés elmaradására. Az esetről beszámoló JTA szerint a rabbit azzal vádolják, hogy megsértette az orvosi gyakorlatot és az etikai szabályzatot. Ezt az érintett és a Svéd Zsidó Közösségek Tanácsa is visszautasította.

A JTA megjegyzi, hogy a körülmetélés igen vitatottnak számít Skandináviában, ahol a gyermekjóléti aktivisták szerint ez a bántalmazás egyik formája. Szélsőjobboldaliak is ellenzik a gyakorlatot, mert idegen szokásnak tartják.

A szomszédos Dániában pont a közelmúltban utasította el a parlament 62:32 arányban a fiúk nem orvosi célú körülmetélésének betiltását szorgalmazó indítványt. A körülmetélést ellenző aktivisták több mint 50 ezer aláírást gyűjtöttek össze egy 2018-as petíció során, amely ahhoz kellett, hogy az intézkedést parlamenti szavazásra terjesszék elő.

Kőbe vésett zsidógyűlölet

Németországban évek óta elhúzódó vita folyik bizonyos templomi faragványok miatt. Ezeken a domborműveken vagy szobrokon egy anyakoca gömbölyödik általában, körülötte furcsa csúcsos kalapot viselő szakállas figurák – ez az úgynevezett „Judensau”.

Hogy a szimbólumok mennyire sértőek, gyalázkodóak, azon nincs mit magyarázni. A nagy kérdés az, mi a teendő ezzel a szégyenletes örökséggel. Sokan emeltek már szót a szobrok miatt, de műemléki védelemre hivatkozva egyelőre egyet sem távolítottak még el. Van, ahol emléktáblát tettek a szobor alá, Wittenbergben egy Izraelből származó cédrusfát is ültettek a domborművel „díszített” templomfal mellé.

Ezek a faragványok csupán materializálódásai annak a sötét indulatnak, amely lappangva, alattomosan ott van a történelemben, az emberi szívekben, amióta Isten elhívta az ő népét.

Valójában egy házaspárt hívott el, Ábrámot és Sárát, és belőlük támasztott magának egy új népet, akiket évszázadokon át nevelgetett, tanított, fegyelmezett és dédelgetett.

Az emberi természetet ismerve nem csodálkozhatunk azon, hogy sokan irigykedtek erre a népre, bár a Biblia tanúsága szerint nem volt könnyű a sorsuk. Az igazán nehéz időszak azonban Nagy Konstantin császárral köszöntött a zsidóságra. Addig is sok rettenetes vádat fogalmaztak meg ellenük a nagy egyházatyák, mint például Aranyszájú Szent János, istengyilkos népnek nevezték őket, de amíg a pogányok közül megtért keresztények maguk is üldözött kisebbség voltak a Római Birodalomban, addig ezek csak szavak maradtak. A konstantini fordulattal azonban a kereszténység engedélyezett, majd gyakorlatilag államvallássá lett, és az erőviszonyok alapvetően megváltoztak.

Konstantin tette kötelezővé a vasárnapi ünnepnapot, amely addig a Nap tiszteletének napja volt (máig Sunday) – és megtiltotta a szombati nyugalmat, kifejezetten azzal a szándékkal, hogy a keresztények elkülönüljenek, elszakadjanak a zsidó szokásoktól.

A történelemből tudjuk, mennyi szenvedést és mennyi gyűlöletet okozott közvetve és közvetlenül ez a szakadás – pedig Pál apostol világosan fogalmazott, amikor a római keresztényeknek azt írta: „Ha kitörtek is az ágak közül néhányat, és téged vadolajfa létedre közéjük oltottak, és az olajfa gyökerének éltető nedvéből részesültél, ne kérkedj az ágak ellenében! Ha mégis kérkedsz, ne feledd: nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér téged!”

Ideje lenne újra megfontolni ezeket az igéket, hiszen azt is megírta Pál: „A vakság csak részben veri Izraelt, míg a pogányok teljes számban meg nem térnek. Akkor majd egész Izrael üdvözül.” És „az evangéliumot tekintve ugyan ellenségek, a ti javatokra, de a kiválasztás által kedvesek őseik miatt. Isten ugyanis nem bánja meg kegyelmi adományát és meghívását.”

Egyre többen látják úgy, hogy a zsidóság és a kereszténység kapcsolata kulcskérdés, amely aktuálisabb, mint valaha.

Herbert Dóra / Szemlélek

London: zsidó pedagógusok nem akarnak a palesztinok mellett tüntetni

Palesztinpárti tüntetés Londonban

Londonban egy zsidó iskola 25 tanára lépett ki a brit pedagógus-szakszervezetből, miután az felszólította a tagságot, hogy csatlakozzanak a „palesztin szolidaritási kampányhoz”.

A Brit Pedagógusok Szakszervezetének (National Education Union – NEU) vezetősége felszólította a tagságot, hogy csatlakozzanak az Izrael és a Hamász közötti konfliktus kapcsán a palesztinok támogatására szervezett megmozdulásokhoz. Kevin Courtney főtitkár több, a palesztin szolidaritási kampány keretében megrendezett tüntetésen szólalt föl.

John Lopez, a 25 kilépő tanár egyike ezt nyilatkozta a londoni Jewish Newsnak: „Úgy éreztem, ki kell lépnem a szervezetből, miután az engem mint zsidó és Izrael-párti pedagógust elszigetelt.”

Lopez hozzátette, kilépésükhöz az is hozzájárult, hogy a szakszervezet nem fogadta el az IHRA meghatározását az antiszemitizmusról, amit a brit kormány viszont törvénybe iktatott. A definíció az Izrael-ellenes megnyilvánulásokat antiszemitának minősíti.

A Jewish News tudósított arról az esetről is, amikor egy zsidó pedagógus fölmondott iskolájának. „Diákjaim egy csoportja Free Palestine kitűzőt igyekezett a hajamba tenni. Elsírtam magam, képtelen voltam órát tartani” – mondta az anonimitást kérő tanárnő. Hozzátette: az iskola vezetőségét nem igazán érdekelték a felmondás körülményei.

Bassa László / Szombat

Muri Hitler születésnapján

Német katonai vezetők próbálják felgöngyölíteni a litvániai szállodában történt botrányos eseményeket.

A Süddeutsche Zeitung arról írt, hogy a német hadseregben (Bundeswehr) antiszemita és szélsőjobbos jelenségeket próbáltak elkendőzni magas rangú tisztek.

Annegret Kramp-Karrenbauer német védelmi miniszter indulatos nyilatkozatában arról beszélt, hogy egy harmincfőnyi szakaszt kénytelenek voltak hazavezényelni Litvániából, ahol egy NATO-misszió keretében tartózkodtak. A katonák a vidéki szállásukon összejövetelt rendeztek, amelyen antiszemita és rasszista dalokat énekeltek, ezzel ünnepelve Adolf Hitler születésnapját. Az esemény aztán erőszakba és szexuális zaklatásba ment át.

Kramp-Karrenbauer a Twitteren üzent: „Néhány katona viselkedése arculcsapása azoknak, akik nap mint nap szolgálják hazánk biztonságát a Bundeswehrben. Az elkövetőkre szigorú büntetés vár.”

A Süddeutsche Zeitung cikke szerint azonban a hadsereg vezetői megpróbálták eltussolni a botrányt. Ahhoz képest, hogy az eset április 30-án történt, a hír csak június 8-án látott napvilágot. Egyes források szerint a minisztérium most azt vizsgálja, hogy a feljebbvalók igyekeztek-e az ügyet „bent tartani”, hogy annak híre ne szivárogjon ki. A „magas minisztériumi körökben” kénytelenek voltak tudomásul venni, hogy az összejövetel nem csupán „egyedi eset” volt: a szakasz már korábban felhívta magára a figyelmet antiszemita és szélsőséges megnyilvánulásaival.

A partit a közép-litvániai Rukla városának szállodájában rendezték, ahol a csapat hétvégi eltávozáson tartózkodott. Jelentős mennyiségű alkohol fogyott, rasszista és antiszemita dalokat énekeltek – többek között Hitler tiszteletére, akinek születésnapja április 20-ára esik. Neonácik és a fehér felsőbbrendűség hívei minden évben ünnepségeket tartanak ekkor, és „a zsidókat és árulókat” gyalázzák.

Azután „bizarr szexuális játékok” következtek, mivel egyes holtrészeg katonák képtelenek voltak ellenállni bajtársaik szexuális támadásainak.

Egy katonai szóvivő a Deutsche Welle rádiónak elmondta, hogy „az elkövetőket rasszista és antiszemita kijelentésekkel és szélsőséges viselkedéssel vádolják... Az ilyen eset megbocsáthatatlan, és mindnyájunkra szégyent hoz.”

A második világháborút követően a szövetséges hatalmak részt vettek a német hadsereg újjászervezésében. Minden szélsőjobbos megmozdulás szigorú tilalom alá esik, amit azonban számos alkalommal megszegtek az elmúlt években. Legutóbb az elit KSK-kommandót részben fölöszlatták, miután 20 tagja szélsőjobboldali megmozduláson vett részt 2020 júniusában. A katonai felderítés 2019-ben kelt jelentése alapján a német haderőn belül mintegy hatszázra tehető azoknak a száma, akik szélsőjobboldali szervezeteket támogatnak.

„Előretolt fokozott jelenlét” annak a NATO-missziónak a neve, amelynek célja egy esetleges orosz katonai agresszió megelőzése. A litván egységek a Bundeswehr irányítása alatt állnak, és a misszió keretében NATO-csapatok állomásoznak Észtország, Lettország és Lengyelország területén is.

Bassa László / Szombat

Megtámadták a metrón a „kényes témájú” könyvet olvasó lányt

Egy 19 éves osztrák diáklányt olvasás közben három ismeretlen férfi támadott meg a bécsi metrón. A durva antiszemita jelzőkkel illetett és könnyebb sérüléseket elszenvedő lányt a rendőrség provokatív cselekedettel vádolta, amiért egy zsidókról szóló történelmi könyvet olvasott, a támadókat pedig ez minden bizonnyal érzékenyen érintette.

Az angol Daily Mail értesülései szerint az áldozat A zsidó a modern világban című történelmi könyv érdekességeivel volt elfoglalva, amikor támadói inzultálni kezdték. „Gyermekgyilkosnak” és „zsidó szajhának” nevezték, miközben a haját is megtépték, írja a hirado.hu.

A lánynak sikerült kimenekülnie a szerelvényből, és a közeli Stefansplatz felé vette az irányt, ahol két rendőrbe botlott. Miután tudtukra adta a megrázó élményt, egészen elképesztő választ kapott.

Az egyik járőr kérdőre vonta, miért mutatkozik nyilvánosan provokatív témájú könyvvel egy jelenleg zajló súlyos zsidó–palesztin konfliktushelyzet idején.

Az áldozat az osztrák Ö1 rádiónak a következőképpen nyilatkozott: „Nem hiszem el, ami történt. Teljesen abszurd, amit műveltek. Azt mondták, a támadókat magam ellen hergeltem azzal, hogy egy zsidókról szóló könyvet olvastam, utána azt, hogy a férfiak támadását nem lehet antiszemitának nevezni, mivel én nem is vagyok zsidó. Ez kész őrület. Hová tart ez az ország?”

A lány szerint a két tiszt arra kérte, hogy „felejtse el” a történteket, ne jelentse az esetet a rendőrségen. Később a közlekedési hatóságot is felkereste a támadásról készült felvétel kapcsán – amit a metró térfigyelő kamerája rögzített –, de elküldték, mondván, mivel a rendőrség nem kérte, az anyagot törölték.

Az osztrák rendőrség szóvivője elmondta: „Az érintett bejelentetést tett, a tényeket rögzítették, és kényszerítés gyanúja miatt panaszt emeltek ismeretlen tettesek ellen. Az alkotmányvédelmi hivatal az antiszemita háttér miatt átvette a további vizsgálatokat.”

A bécsi hitközség elnöke, Oskar Deutsch szerint kétségbeejtő, hogy az antiszemitizmus továbbra is ilyen mértékben jelen van a társadalomban, Karl Nehammer belügyminiszter pedig úgy vélte, Ausztriának még erőteljesebben kell fellépnie a zsidóellenességet támogatók ellen.

Sobotka: Az antiszemitizmus olyan, mint a zacc, nem szabad felrázni

Az osztrák Nemzeti Tanács – az ottani törvényhozás – elnöke Heisler Andrással, a Mazsihisz elnökével folytatott megbeszélést, mert, mint mondta, „a külföldi hivatalos útjaim során nagyon fontosnak tartom, hogy ne csak állami vezetőkkel találkozzak, hanem a helyi zsidóság képviselőivel is” – írja a Neokohn nyomán a Mandiner.

Heisler András méltatta a vendégeknek a Rumbach-zsinagóga jelentőségét abból a szempontból, hogy az épület nemcsak zsidó hitéleti funkciókat lát majd el, de egyúttal kulturális, turisztikai és közösségépítő feladatokat is a tevékenysége fókuszába helyez. Hangsúlyozta: a Rumbach olyan közösségi tér, ahol a Mozaik Zsidó Közösségi HUB révén összesen 18 zsidó civil szervezet talált otthonra, sőt, itt kapott helyet a Zsidó Világkongresszus magyarországi képviselete is.

Baloldali antiszemitizmus

Ezután Sobotka szólt a megjelentekhez, s felhívta a figyelmet arra: habár az antiszemitizmus jelensége a legfrissebb kutatások szerint a társadalom peremén sarjadzik, ez az előítéletes világlátás voltaképpen belülről, a társadalom közepéből fakad. Azért kell ellene harcot folytatni, mert az antiszemitizmus nem csupán kirívóan kisebbség- és közösségellenes, hanem – antidemokratikus volta révén – az egész demokráciára jelent veszélyt. Az osztrák házelnök a kutatások alapján rámutatott: az összeesküvés-elméletek hívei között nagyobb arányban vannak jelen az antiszemiták, ami sajnos kiderült az elmúlt másfél év járványhelyzetében is, erősíti továbbá az antiszemitizmust az internetes közösségi média is. Sobotka szerint fontos tapasztalat, hogy a korábbi vélekedéssel szemben a zsidóellenesség nemcsak a szélsőjobboldali pártok sajátja, de erőteljesen jelen van a baloldal körében is, megdőlni látszik tehát az a tétel, hogy aki antifasiszta, az nem lehet antiszemita.

Wolfgang Sobotka és Heisler András
Artur Widak / NurPhoto / AFP

A politikus a zsidóellenességet a kávézacchoz hasonlította: mint mondta, óvatosan kell vele bánni, különben felkavarodik. Ennek tudatában szerinte a társadalom tudatformálására kell helyezni a hangsúlyt: Ausztriában az oktatásra, az emlékezetkultúrára és Izrael létének jogára fókuszálva igyekeznek tompítani a mostanában egyre harsányabb antiszemita jelenségeket.

Sobotka megkérdezte Heisler Andrástól, hogy miképpen látja a magyarországi antiszemitizmust, mire a Mazsihisz elnöke elmondta: a zsidóság Magyarországon békében és biztonságban él, fizikai atrocitások nem történnek. Nagyon fontos továbbá – tette hozzá – az Orbán Viktor miniszterelnök által az antiszemitizmus ellen meghirdetett zéró tolerancia elve is.

IZRAELI SZÍNES

Amikor egy kommentátor letámadja Izraelt

Eden Blecher és Shelly Bobritsky a barcelonai művészi úszó kvalifikációs torna női duett kategóriájában negyedik helyen végzett, biztosítva részvételét a 2021-es tokiói olimpián.

A katalóniai állami műsorszolgáltató, a TV3 kommentátora, Clara Basiana azonban az ujkelet.live cikke szerint nem a versenyzők teljesítményével, inkább származásával volt elfoglalva, amikor azt mondta az élő közvetítés során, hogy *[a] technikai kommentárokon túl szeretném felhívni a figyelmet arra a tényre, hogy Izrael nemzetközi jelenléte egy másik stratégia a palesztin nép ellen elkövetett népirtásnak és az emberi jogok megsértésének a kifehérítésére*.

Miközben a két izraeli sportoló a pontszámokat meglátva boldogan megölelte egymást, Basiana tovább folytatta: *Többször láttuk az Eurovízión, hogy Izrael Állam háborús bűncselekményeit mintha elfelednék, és arra szeretnénk felhívni a nézők figyelmére, hogy ne vegyék ezt természetesnek.*

Eden Blecher és Shelly Bobritsky

A Zsidó Távirati Iroda (Jewish Telegraphic Agency, JTA) magyarázatot kért Basiana kijelentéseire, de a TV3 nem válaszolt, mindössze annyit jegyzett meg – kerülve a témát – Imma Pedemonte, egy másik veterán sportriporter, hogy *nos, bizonyára elégedettek az eredménnyel*.

A közösségi médiában és néhány baloldali kiadványban úgy ünnepelték Basiana kommentárját, mint azon ritka esetek egyikét, amikor Izraellel szemben elszámoltatást követelnek. Az Izrael-párti spanyol ACOM szervezet ugyanakkor felelősségre vonta a TV3 csatornát az Izrael-ellenes antiszemita vádakért.

Mindeközben senki sem aggódott a verseny második helyezettje, Fehéroroszország jelenléte miatt, ahol a demokráciapárti tüntetőkkel szemben tömeges letartóztatásokra és erőszakra kerül sor.

Nem meglepő, hogy a fölényes és ellenséges érzelmek szócsöve, a TV3 ismét rágalmakat terjeszt – írta az ACOM egy Twitter-bejegyzésben, utalva a közszolgálati média vélt támogatására a 2017-ben kudarcba fulladt katalán szeparatista ügy során.

A tévériporter szélsőséges kommentárját a helyi média jeles újságírói közül többen is kifogásolták, mint például Daniel Sirera, a jobbközép Néppárt volt politikusa, aki megjegyezte, hogy Basiana *etikátlan magatartást tanúsított a politika és a sport egybemosásával*.

Marc Villanueva, a Nacional lap írója szerint a sportolók összekapcsolása országuk politikájával *ugyanolyan igazságtalan, mint a spanyol válogatottban versenyző Basiana összekapcsolása a politikai foglyok spanyol hatóságok általi elfogásával Katalóniában.*

Legóval építette újjá egy diák a rakéták által megrongált ház falát

A diák szerint a környéken élő emberek számára a rakétatámadások hatalmas traumát jelentettek. Ezért döntött úgy, hogy egy olyan ötletet valósít meg, amely felvidíthatja őket.

Az építészetet tanuló Ráz Sror több napot töltött egy iskolai feladat elvégzésével, és lyukakat tömött be egy Tel-Aviv külvárosában álló épületen, olvassuk a Kibic cikkében. A munkához nem a szokásos építőanyagokat, hanem Lego-kockákat használt.

„Szeretném, ha követnék a példámat, és Legóval egészítenék ki a lyukakat a megrongált falakon. Ezzel mosolyt csalhatunk az arra járók arcára” – írta a Facebookon.

A Senkar Műszaki, Tervező és Művészeti Főiskolán tanuló Sror elmondta, hogy Lego-téglákat vásárolt és kapott barátaitól, hogy teljesítsék a házi feladatot, amelynek címe: Az egész tökéletlensége.

Sror felhívást intézett az emberekhez, hogy csatlakozzanak hozzá a projekt megvalósításához a „Givátájim és Rámát Gán fiataljai” Facebook-csoportban.

Elmondása szerint sok embertől kapott támogató és bátorító üzeneteket. Több napig tartott, amíg Legotéglákkal és ragasztóval kitöltötte az épület homlokzatának réseit.

„Ez volt az egyik legteljesebb nap az életemben” – írta a Facebookon az első munkanap után.

Míg a közösség legtöbb tagja méltatta a kezdeményezést, volt, akinek kevésbé tetszett Sror projektje.

Egy nő azt mondta, hogy jobban örült volna annak, ha a falakat ugyanazzal az anyaggal építik újjá, amelyből eredetileg készültek, „így nem kell minden nap emlékeztetnünk a terrorra”. Sror azt válaszolta, hogy a Lego-fal csak átmeneti jellegű, és bármikor eltávolítható, ha megkezdődik az épület felújítása, írta a Times of Israel.

Sror az Archijob oldalnak elmondta, hogy a környéken élő emberek számára a rakétatámadások hatalmas traumát jelentettek. Ezért döntött úgy, hogy egy olyan ötletet valósít meg, amely felvidíthatja őket.

A gázai rakéták a 11 napig tartó májusi támadássorozat alatt tucatnyi épületben és egyéb objektumban okoztak károkat Izrael-szerte. A harcokban 12 civil vesztette életét. A terrorista csoportok több mint 4300 rakétát és aknavető lövedéket lőttek Izraelre, a Cáhál pedig a Falak őrzői hadművelet során mintegy 1500 megtorló csapást indított Hamász-célpontok ellen.

Hmm…

Ultraortodox férfiak Jeruzsálem óvárosában, a Siratófalnál összetépték és tönkretették a Siratófal Asszonyainak tulajdonában lévő imakönyveket, miután megpróbálták tagjaikat távol tartani a helyszíntől.

A Siratófal Asszonyai csoport egyenlő imádkozási jogokért kampányol a szent helyen, ahol a héber naptár szerint minden hónap első napján imát tart.

A helyszínt a Western Wall Heritage Foundation igazgatja a hagyományos ortodox normák szerint, és az imák során csak a saját tóratekercseinek használatát engedélyezi. Bár egy 2013-as bírósági ítélet megállapította, hogy a nőknek joguk van tóratekercset használni a szertartások során, a gyakorlatban nincsenek tekercsek a Siratófal női részlegén, írja az ujkelet.live.

A csoport szerint egy tóratekercscsel érkeztek a Falhoz egy bát micva ünnepségre, de a biztonságiak megállították őket és elkobozták a tekercset. Ezt követően folytatták útjukat a Siratófal Plázához, ahol egy ultraortodox csoport várta őket.

A Siratófal Asszonyai azt mondják, hogy a férfiak átkozni és lökdösni kezdték őket, elvettek tőlük egy szent könyvekkel teli bőröndöt, feltörték és széttépték a szidurokat.

Magukat ortodoxoknak tartók imakönyveket téptek szét

Gilad Kariv, a Munkapárt képviselője Twitterre feltöltötte az incidensről készített felvételt, mondván: „A biztonságiak nem tesznek semmit, hogy véget vessenek ennek. A rendőrség nincs sehol.”

„Ez az uszítás és a gyűlölet eredménye” – folytatta.

Kariv reformrabbiként szolgál, és az izraeli reformmozgalom ügyvezető igazgatója.

„Tucatnyi imakönyv lett célpontja ma reggel a Siratófal Asszonyai elleni támadásnak. Ez gyűlölet-bűncselekmény, nem vitás” – írta Twitteren a baloldali Merec képviselője, Moszi Raz.

Az egyik férfit a rendőrök elfogták, mert megpróbált megkaparintani egy táskát az egyik nőtől.

A Western Wall Heritage Foundation elítélte a történteket, azt állítva, hogy emberei mindent megtettek a harcolók szétválasztása és a kedélyek lecsillapítása érdekében.

A mostanában megjelent riportok szerint az új kormány meg fogja valósítani az államilag elismert egalitárius imaszekció létrehozását a Siratófalnál, melynek tervét Benjámin Netanjahu távozóban lévő miniszterelnök fagyasztotta be.

Statisztika a boldogtalan házasságban élő férfiak korai haláláról

Azoknál a férfiaknál, akik házasságukat sikertelennek érzik, nagyobb a stroke és az idő előtti halálozás kockázata – derül ki egy friss izraeli tanulmányból.

Sahar Lev-Ari

A statisztikákat 10.000 izraeli férfin elvégzett 32 éves kutatómunka eredményeként készítették. A vizsgálat kezdetén a résztvevők többsége 40 éves volt. Azóta 64 százalékuk különböző betegségekben elhunyt.

A hosszú kutatómunka során az abban részt vevőket arra kérték, hogy rangsorolják a házassági elégedettségük szintjét 1–4-es skálán.

Azok között, akik házassági elégedettségüket alacsony szintűnek minősítették, a stroke-ban elhunytak száma 69 százalékkal volt magasabb, mint azoknál, akik házassági elégedettségüket nagyon magasra értékelték.

Harminc év alatt bármilyen okból 295,3 haláleset történt a boldogtalan házasok között, míg a nagyon boldog házasok körében 248,5. A kutatók megjegyezték, hogy a különbség még nagyobb volt azoknál a férfiaknál, akik a vizsgálat elején 50 évnél fiatalabbak voltak.

Mivel az adatok, amelyekből merítettek, a férfiakra korlátozódtak, nem tudnak következtetéseket levonni arról, hogy a nők egészségét hogyan befolyásolhatja házasságuk minősége.

„Vizsgálatunk azt mutatja, hogy a házasság és a családi élet minősége egészségügyi hatással van a várható élettartamra. Azok a férfiak, akik arról számoltak be, hogy a házasságukat kudarcként fogták fel, fiatalabban haltak meg, mint azok, akik a házasságukat nagyon sikeresnek élték meg. Ezek az eredmények összhangban voltak más tanulmányokkal, amelyek az egészség és a wellness népszerűsítését célzó nemzeti stratégia részeként kimutatták a jó életet elősegítő oktatási programok hatékonyságát” – mondta a kutatást végző Sahar Lev-Ari.

Az emlékezés fala Olaszliszkán

Olaszliszka a Bodrog-partján fekszik. Első említése 1239-ben történik Lyska néven. Nevének előtagját olaszok betelepítése révén kapta, akiket IV. Béla királyunk hívott a tatárjárás után a vidékre.

A település kétes hírnévre tett szert, amikor 2006-ban helyiek meglincselték a vétlen Szögi Lajos tanárt, aki gépkocsijával elsodort egy utcára figyelmetlenül kiszaladt kislányt.

A helység figyelemre méltó építménye a római katolikus templom, amely egyben Liszka jelképe. Eredetileg gótikus stílusban épült, majd a 19. században barokká alakították.

Másik érdekessége a Traktér. Ötszáz éves épület. Terebesi pálos szerzetesek kolostorának emelték, később királyi dézsmaszedők lakhelyévé vált, a 18. századtól postaállomás és vendégfogadó. Neve ebből az időszakból ered: a trakta és a hely fogalmakat egyesítették. Jelenleg mostoha sorsa ítélt. Már csak a falai állnak. Belterét méteres gaz, akác- és mogyorófák uralják. Szenes Iván zeneszerző lányának, Szenes Andreának a tulajdonát képezi. Jövője egyelőre kilátástalan.

Aki Olaszliszkán jár, nem hagyhatja ki a zsidó falat sem. A ma már romos egykori zsinagóga valamennyire épen maradt nyugati falát 2015-ben építették át emlékművé, de keleti maradványai is láthatók.

A zsidók a településen az 1600-as években jelentek meg. Főleg Galíciából érkeztek. Kézműiparral, kereskedéssel foglalkoztak. Az 1800-as évek elejére létszámuk az ezret közelítette. Szükségszerűvé vált egy méltó imahely létesítése. Az ötszáz fő befogadására képes zsinagóga 1875-re készült el.

Az olaszliszkai zsidóság aranykora a 19. századra esett. A helyiek az 1840-ben érkező Friedman Herschelét választották rabbivá. Mesterének, Teitelbaum Mózesnek az életformáját hozta magával, melyet az egyszerűség, a puritánság jellemzett. Fizetésként is mindössze havi egy forintot kért. Házát alapok nélkül építtette, hogy ebben is közös sorsot vállaljon követőivel.

Herschele nemcsak életformát hozott, hanem a chászidizmust is. A chászid a héber cheszed rokon változata. Jámbort jelent. A magyar zsidóság 1868-ban kettévált. Az ortodox és a neológ irányzat közül a chászidizmus az előbbihez állt közel. Vallási életük középpontjában a rebbe, a cádik, a csodarabbi áll, akihez százával zarándokolnak a hívek, hogy lelki bajaikra gyógyírt, anyagi gondjaikra bölcs tanácsokat kapjanak. A rebbék nemcsak vallási kérdésekben, de a mindennapi élet perpatvaraiban is döntőbírók. A chászidizmus négy alapelemet tartalmaz: Isten előtt nem a tudás, nem a törvények szigorú betartása a fontos, hanem az odaadó szeretet, a jóakarat és a lélek tisztasága. Nem önmegtartóztatással, nem szomorúsággal, hanem őszinte örömmel, tánccal-dallal kell szolgálni az Urat. A dvekut, vagyis a Teremtőhöz való ragaszkodás a fontos. A zsidó ember nemcsak a Tóra 613 kifejezett parancsolatának teljesítésével szolgálja az Urat, hanem minden hétköznapi cselekedetével is.

A fiatal rabbi lelkesen terjesztette a chászidizmust. Az általa kialakított központ a 19. század második felére zarándoklati állomás lett.

Az olaszliszkai zsidóság másik meghatározó személyisége Friedlander Herman. A nagy tiszteletnek örvendő, tájékozott tudós embert csodarabbinak tartották. Ezt egy cselekedetével érdemelte ki. 1920-ban svájci tőzsdések keresték fel. Tanácsokért jöttek. Miután hazájukba visszatértek, rövidesen gazdagokká váltak. Azzal magyarázták, hogy megfogadták a rabbi tanácsait.

1944. április 13-án a csendőrök 66 zsidó családot tereltek össze, akiket koncentrációs táborokba deportáltak. Mindössze tízen tértek vissza, de rövidesen ők is elvándoroltak. A zsinagóga hívek nélkül maradt, romlásnak indult. Pusztulását a környékbeliek gyorsították. Amit lehetett, elhordtak. Még a falakat is.

Jancsó Miklós 1965-ben, 1978-ban és 1986-ban is forgatott Olaszliszkán, megörökítve a templom állapotának folyamatos romlását. A Jelenlét c. sorozat számára készített epizódok kettős üzenete egyértelmű: egyrészt emlékezzünk az elhurcoltakra, másrészt legyünk tudatában, hogy minden rémtett, pusztulás ellenére a hely kitörölhetetlenül része a zsidó örökségnek.

A zsidó fal *Fotó: Somogyi Ferenc*

Az emlékhely a Csodarabbik útjának egyik állomása. Látogatható.

(Forrás: Wikipédia és Olaszliszka honlapja)

Halmos Sándor

Az utolsó vizit

1944 nyara. Egy alföldi falu ébredezik. Korán reggel az állatok már hangosan jelzik, hogy jó az étvágyuk. A gazda siet, hogy enni adjon, az első az etetés. A távolban felhangzik a kisbíró dobjának hangja. Pörgeti a dobverőt, messzire elhallatszik. Az emberek a kerítéshez, a kapuhoz húzódnak, és félve várják, milyen aggasztó hír érkezik megint. Ez a háború már sok borzalmat hozott, és ki tudja, még mi vár rájuk. Az utcában végre megjelenik a hírmondó:

– Közhírré tétetik a falu lakosságának, hogy Klein doktor fogorvos úr földjét értékesítik. „Önként” lemondott róla, és végleg kihúzták a földtulajdonosok jegyzékéből. Ő már soha nem fog igényt tartani rá. Tehetős gazdák jelentkezését várjuk. Mivel a körorvos urat is kivitték a frontra, ezért nincs több orvos a faluban. Mindenki vigyázzon az egészségére!

Klein doktor eltűnését a falu szomorúan fogadta, mert szerették. Háta mögött mindenki Klárika doktorként emlegette, mert egy-egy nagyobb falusi mulatság után a bevert pofák vizsgálatát s a fogászati beavatkozásokat mindig úgy kezdte: Nyisd ki a szád, és mondd azt, hogy Kláárika.

A fogorvos úr sarokházát a falu népe Fogháznak hívta. Ez a fog-ház lett most a nyilas párt székháza.

Amikor elvitték Klárika doktort és hitsorsosait, Rácz Aladár bandája siratónótákat húzott.

– A marsot húzzad, te marha! – üvöltötte a csendőr, és egy nagy pofont húzott le a prímásnak.

Húzta, húzta kínlódva a marsot, de a szíve szakadt meg. A cigányok is szerették a doktort, mulatós ember volt. Nagy magyarnak tartotta magát, sok pénzt hagyott a prímásnál, amikor a csárdában mulatott.

***

Velki Jozef módos gazdának számított a faluban. Jó fődd az – gondolta –, a píz meg egyre rosszabb. Be is ment a jegyzőhöz.

– Jegyző úr, vennék én abból a földből 20 holdat.

– Minden magyar embernek jogában áll, ha ki tudja fizetni.

– Módos gazda vagyok én, tudja azt az egész falu.

– Hogy hívják magát?

– Velki Jozef.

– Hát ez nem magyar név! Milyen név ez?

– Még a dédapámat hozták ide Felvidékről, azóta itt szorgoskodik a család.

– Na figyeljen! Csak magyar névvel lehet földet venni. Menjen át az ügyvédhez. Az csinál magának magyar nevet.

– Ügyvéd úr, Velki Jozef a nevem. A jegyző úr azt mondta, hogy csináljon nekem magyar nevet.

– Mit jelent az, hogy Velki?

– Nagy.

– Magyarosítjuk a nevét, mától maga Nagy József lesz. Na mehet most már földet venni, legalább nem marad parlagon.

***

Négy év múlva Nagy József földjét téeszesítették, be kellett adnia a közösbe.

Na de Velki nagymama megőrizte a ruhásszekrény mélyén a földtulajdont igazoló összes papírt.

– Ezek a mi földünk bizonyítékai, rajta van a pecsét is. Itt lesz a ruhásszekrényben, senki nem nyúlhat hozzá. Jó lesz ez még, meglátjátok!

Rendszerváltás 1990-ben

Kárpótlási jegy járt a Nagy családnak a téeszesített földért, amivel vissza tudták vásárolni a 20 holdat.

1950-es évek

A tanácselnök, Gábor György elvtárs és az egész képviselő-testület nagy gondban volt. Nem volt orvosa a falunak. A bábaasszony és a háborúból fél karral visszatért felcser segített, amit tudott, de már eltelt felettük az idő. Gábor elvtárs telefonált jobbra-balra, kérte a párttitkár elvtárs és a pártbizottság segítségét, de csak tanácsokat kapott. Tanácsunk nekünk is van, gondolta a tanácselnök, egy tanácsot azonban megfogadott. Nézze meg a frissen végzett orvosok névsorát, és próbáljon azoknak ajánlatot tenni. Igyekezett minél többel beszélni, és végül találkozott dr. Kiss Lászlóval. Ajánlatot tett neki: a falu és a téesz mindent megad, amire szüksége lesz, nem bánná meg, ha hozzájuk szerződne. Tudja, volt nekünk egy jó orvosunk, de hát a vészkorszak...

Fogorvos is volt, ezért a házát, a rendelőjét a mai napig is Fog-háznak hívja a falu.

– Akkor hallgasson meg, tanácselnök elvtárs. Ha azt akarja, hogy mint fogorvos és általános orvos ellássam a falut, annak az a feltétele, hogy a Fog-házat szőröstülbőröstül megkapjam lakásnak és rendelőnek. Ahhoz, hogy működni tudjak, intézzék el a faluban, hogy mindazt az orvosi felszerelést, ingóságot, teljes berendezést az utolsó bögréig hozzák vissza az emberek.

Megszólalt újra a kisbíró dobja:

– Közhírré tétetik a falu lakosságának, hogy sikerült felvenni egy tehetséges fog- és általános orvost. A közgyűlés úgy döntött, hogy a Fog-házat kapja meg lakásnak és rendelőnek. A tanács kívül-belül rendbe hozatja. Ahhoz, hogy a doktor úr elkezdje a rendelést, az szükséges, hogy mindazok, akik széthordták rendelő felszereléseit, a ház ingóságait, azonnal hozzák vissza. Amennyiben az utolsó kiskanál is nem kerül elő, a párttitkár elvtárs személyesen fog Fürjes alhadnaggyal eljárni. Az eddig megkapott rengeteg névtelen levél mindenre fényt derített. Az udvar ajtaja nyitva van. 48 óra a határidő.

Másnap estére szinte az egész és berendezés és felszerelés a helyén volt. A ház kitatarozva.

Harmadnap délután egy füstölgő Pobeda autó gördült be az udvarba. Kisbíró János éppen az udvart tette rendbe, övé volt a nagy lehetőség, elsőként üdvözölte Kis Lászlót, a falu orvosát.

Hamarosan megérkeztek a falu elöljárói is. A párttitkár elvtárs megígérte, hogy nemsokára telefonja lesz a rendelőnek. Ennek sok haszna ugyan nem volt, mert a faluban csak a tanácsházának volt telefonja.

A kisbíró kihirdette:

– Közhírré tétetik a falu lakosságának, hogy megérkezett az új doktor úr. Rendelés hétfőtől szombatig 8–14 óráig.

Hallottad?

– A Fog-házban már rendel a fiatal doki.

– Fiatalka, nem tud az semmit!

– Dehogynem! Moszkvában tanult, ott mindent tudnak. Nagy tudású, oroszul is beszél. Orvos az tetőtől talpig. Az én Lajosom részegen kiesett a kombájnból. Egészen jól összefoltozta. A kombájn meg vezető nélkül ment tovább, még a szomszéd falu búzáját is learatta, mire megállt.

A kisbíró a híreket kidobolta

– Azt hallottam, hogy az iskolában is kötelező lesz az orosztanulás.

– Na de ki fogja tanítani?

– A doki tanítja már a némettanárt oroszra. Elég, ha csak egy leckével előrébb jár, mint a gyerekek. Majd belejön.

***

Nyugodtan teltek az évek, megöregedett a doktor úr is, egyre nagyobb erőfeszítés kellett ahhoz, hogy ellássa a feladatát. És a helyzet fokozódott. Megérkezett a Covid-vírus. Egymás után fertőződtek az emberek. Felhívta a kollégáját a városi kórházban.

– Mi újság nálatok?

– Száz ágy van a kórházunkban, de kaptunk hozzá 1000 kínai lélegeztető gépet. Van bőven, tudok belőle adni néhányat, ha gondolod. Arra kell vigyázni az embereknek, hogy mit beszélnek a lélegeztető gép előtt, mert mindent azonnal közvetít Kínának 5G-ben. A TEK-esek alufóliába csavarták a készülékeket, hogy leárnyékolják. A kapuban őrség van, szolgálnak és védenek. Képzeld, van egy betegem, aki a brazil mutánst kapta el. Egész nap szambázik és kapuérázik. Úgy salapál, hogy a közelébe se lehet menni. Bezártuk a 3-a kórterembe, ott egyedül van.

– Hogyan kezeled?

– Egyelőre csak pászkával, csak az fér be az ajtó alatt.

***

A doktor idős szervezete már nem tudott tovább védekezni a Covid ellen, súlyosan megbetegedett. A polgármester és a különböző pártok vezetői az ablakon keresztül hallgatták meg az utolsó üzenetét:

– Az utolsó kívánságom, tegyétek meg, emberek.

– Temetésemen a járvány miatt sok gyászoló nem lehet.

– Ha távoztam, akkor másnap el kell hogy temessetek.

– Egy gyászoló se legyen ott, én majd mindenkihez elmegyek.

– Az utolsó kívánságom, ne gyertek, hozzátok én elmegyek.

Tárgyalták az emberek, hogyan kell értelmezni a doktor úr utolsó kívánságát. Mindenki tisztelte, szerette. Akarták teljesíteni. Összeült a vezetőség, vitatkoztak, gondolkodtak. Egyszer csak Kisbíró András, a falu szóvivője, aki még néha kidobolta a híreket, szólást kért.

– Kérem, azt hiszem, én rájöttem, mire gondolhatott a mi dokink. Hiszen megmondta, hogy ő szeretne mindenkihez elmenni. Van a polgármesteri hivatalnak egy díszhintója. Tegyük bele a koporsót, és vigyük körbe a falu minden utcáján.

Elfogadták a szóvivő javaslatát.

A közgyűlés határozata: dr. Kis László háziorvost posztumusz díszpolgárrá avatjuk, és saját halottunknak tekintjük. Sírját megőrizzük, ápoljuk. Ez a falunk örök kötelessége.

Gyászjelentés

Másnap reggel újra elindult a kisbíró a hagyományos dobjával:

– Közhírré tétetik a falu lakosságának, hogy a járvány miatt mindenki csak a saját házánál róhatja le tiszteletét, kegyeletét a doktor úr előtt. A halottashintó a falu minden utcáján végig fog menni. Rác Aladár népi zenekara vállalta, hogy végigkísérik őt utolsó útján, a kedvenc nótáit húzva.

És elindult a hintó utcáról utcára. Az emberek a házuk előtt szomorúan álltak, tudták, hogy ez az utolsó vizit.

A doktor úr sírkövére a következő felirat került:

Itt nyugszik falunk jótevője, dr. Kis László, született Klein László.

Édesapja, Klárika doktor emlékét is kegyelettel megőrizzük.

Ahasvírus

Bemutatkozik a Lativ Kolel

Nehéz egy olyan szervezetről, közösségről elfogulatlanul írni, amit az ember a sajátjának tekint és több mint 8 éve dolgozik benne. Jelen írásban erre teszek kísérletet.

Sokan még a lativosok közül sem tudják, mit is jelent az, hogy Lativ. Ez egy héber mozaikszó, annak a rövidítése, hogy „a magyarországi zsidóság reneszánszáért”. Valamivel több mint 10 évvel ezelőtt Keleti Dávid rabbi (vagy ahogy mindenki nevezi, Ráv Keleti) alapította meg a Lativ Kolelt. Ráv Keleti Debrecenben született, majd gyermekkorában Izraelbe vándoroltak családjával. Mindig is erős kötődése volt a magyar zsidósághoz, amikor már lehetett, gyakran jött vissza a szülőföldjére. A sok látogatás vezette rá, hogy szeretne tenni valamit az autentikus zsidóság fennmaradásáért Magyarországon. Ebből a gondolatból jött létre a Lativ Kolel. A kolel napjainkban nem más, mint egy olyan oktatási intézmény már házas férfiak számára a vallásos zsidó világban, ahova minden nap járhatnak tanulni. A mi kolelünk azonban ennél sokkal több. Fontos megjegyeznem azonban, hogy létezik hagyományos kolel-programunk is, ahova felnőtt férfiak járnak napi szinten tanulni. Az itt tanulók reggel 9 és déli 12 óra között a Talmudból, a Gemerából és egyéb hagyományos művekből okulnak.

Tevékenységeink

Hetente két este, hétfőn és szerdán tartjuk délutáni/esti tanulásainkat (a program lányok számára is nyitott). Az oktatások két-három órásak, ilyenkor az aktuális hetiszakaszt olvassuk, értelmezzük (természetesen csak egy részét, mert az egészre nem jut idő). Ezenkívül előadásokat is szervezünk a legváltozatosabb témákban (zsidó filozófia, ünnepek, etika, történelem, Izrael, kóserság stb.). Néhány éve indítottuk el az úgynevezett Lativ Plusz Szemináriumunkat, ahol egy kiválasztott tórai részt veszünk át tüzetesebben, héberül olvassuk, fordítjuk, igyekszünk értelmezni, majd kérdéseket teszünk fel az adott mondattal, mondatokkal kapcsolatban, és megnézzük, hogy bölcs tóramagyarázóink hogyan vélekedtek azokról. Tanáraink, előadóink között vallási és világi foglalkozást folytató személyek egyaránt megtalálhatók, akik a maguk területén kiemelkedőt alkotnak. Nagy öröm számunkra – és egyben célunk is –, hogy tanulóink közül kineveljünk leendő oktatókat. Sok egykori vagy jelenlegi lativos diák egyben tanárunk is. Annak érdekében, hogy minél többen kapjanak kedvet az ismeretek továbbadásához, úgynevezett diákelőadásokat is szoktunk szervezni.

Ráv Keleti

A pandémia előtti időszakban a napi és a heti két tanulás mellett az átlagosan havonta egyszer megtartott szombatfogadás, valamint a közös ünnepi imák és étkezések adták közösségi létünk alapját. Éves szinten nézve pedig a sábbátonok hozták össze igazán a társaságot. Minden esztendőben kétszer négy napon keresztül egy szállodában csak a mi közösségünk volt jelen (közel 100 fővel), reméljük, hamarosan újra tudunk ilyen jellegű utazást szervezni. Lativos éveim alatt három külföldi utazás megvalósítására is lehetőségünk nyílt. 2015 nyarán 12 napot töltöttünk Izraelben, 2016-ban Prágába, 2017-ben pedig Londonba látogattunk. A napi, heti tanulások képezik programunk elméleti szintjét, míg a szombatfogadások, ünnepi imák és étkezések, sábbátonok, külföldi utak a gyakorlati, élményszerű megélést szolgálják.

A Lativ mint család

Az egyik sábbátonon Ráv Keleti mindenkinek adott egy tábla csokoládét szombat előtt, melyre az volt ráírva, hogy Sábbát sálom, a Lativ család. A Lativ tényleg gyakran olyan, mint egy zsidó család. Ha tanulóink közül valaki külföldre távozik (vagy azért, hogy könnyebben tudjon vallásos életet élni, vagy egyéb okokból), mindig bízhat abban, hogy Ráv Keleti ismer valakit az adott hely közösségében és segít neki felvenni a kapcsolatot vele. Számos diákunk költözött Izraelbe, az országon belül is Jeruzsálembe, ahol – mivel a rabbink és családja „hivatalosan” ott él – mindig szerető szavakra és finom ételekre számíthat egy lativos. Természetesen nem mindenki telepszik le Jeruzsálemben, Izraelben. Akadtak olyanok, akik néhány hétre, hónapra mentek külföldre tanulni, természetesen ekkor is segítségükre volt vezetőnk.

Ráv Keleti felesége évente többször látogat Budapestre, a sábbátonokra és a nagyobb ünnepekre. Ekkor mindig szeretettel várja a Keleti család a lativos tanulókat egy-egy étkezésre.

A koronavírus hatása

Természetesen a Lativ működését is jelentősen befolyásolta a pandémia. 2020 márciusában még megtartottuk púrimi rendezvényünket, de éreztük, hogy valami nem az igazi, már benne volt a levegőben a változás. Pár nappal később, amikor az egész ország otthon maradt, a Lativ is ezt tette. Átálltunk az online oktatásra, és egészen 2020 szeptemberéig Zoomon keresztül folytattuk tanulási programjainkat, egyéb eseményeink pedig ezalatt elmaradtak. 2020-ban az őszi nagyünnepeket korlátozott számú résztvevővel, a járványügyi szabályok teljes betartásával megrendeztük, ahogy később a chanukkát és a tu bisvátot is. A tanulásainkon is maximalizáltuk a résztvevők számát, és amikor lehetett, hibrid módon (egyszerre online és offline) tartottuk az órákat. Jelenleg élőben zajlanak oktatásaink, továbbra is maszkban, vigyázva. Bízunk abban, hogy mielőbb visszaáll a teljes éves rend a Lativ háza táján is.

A jövő építése

Azért dolgozunk, hogy legyen zsidó jövő Magyarországon. Ezt többféleképpen is igyekszünk biztosítani. A már említetteken – oktatás, a zsidóság gyakorlati megélése, leendő oktatók kinevelése – kívül büszkék vagyunk arra is, hogy számos lativos esküvőt ünnepelhettünk együtt.

Emellett a Lativ újságot is kiad Forrás névvel, melyet honlapunkon (www.lativ.hu) digitális formában is el lehet érni, illetve megtalálható zsinagógákban és különféle zsidó kulturális és oktatási helyszíneken.

A Lativ másik fontos célja, hogy olyan fiatal felnőtteket neveljen ki, akik tudnak és mernek kérdezni (szemben a hagyományos magyar iskolarendszerrel). A zsidóságban a kérdéseknek kiemelkedő szerepük van. Nincsenek rossz kérdések. A kérdezés érték. A kedves olvasóban így a cikk végére remélem, felmerült a kérdés, hogy pontosan kiket is várunk a Lativba? A Lativ elsődleges célcsoportját a 18 és 35 év közötti fiatalok alkotják. További információ: info@lativ.hu

Miklós Dóri

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., **www.mondat.hu**
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

APRÓHIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Eltartási vagy életjáradéki szerződést kötne középkorú hölgy idős személlyel. 06-70/945-4140.

Közös képviselet, társasházkezelés Budapesten! Tapasztalat, referenciák! Dr. Bíró Anna, Lőrincz Péter, 06-70-383-5004.

Hanglemezeket, szépirodalmi könyveket vásárlok gyűjteményembe: 30/346-7378.

Üzletünk megnyitott, vásárolunk arany fazonékszereket 10.000-25.000 Ft/gr áron, ezüsttárgyakat, karórákat, porcelánokat, festményeket, hagyatékot. VII., Erzsébet krt. 51. 06-20-312-9060.

Mária Terézia Galéria vásárol régiségeket, arany ékszereket: 12.000-25.000 Ft/gr, festményeket, bútorokat, porcelánt, karórákat, könyveket, teljes hagyatékot. 20-229-0986.

Nerc, róka, mindenfajta szőrmebundát vásárolok, teljes ruhanemu-hagyatékot, kiegészítőket: 06-20-229-0986.

Frissnyugdíjas angol és német nyelvtudással idős hölgyet vagy urat gondozna képesítéssel. Bécsbe megfelelő vakcinákkal rendelkezem. Tel.: 00-36-70-413-6036.

Eladom újlipótvárosi, Szent István park közeli, háromszoba-hallos, 74 négyzetméteres, felújított, első emeleti lakásomat. Irányár: 69,9 M Ft. Érdeklődni: 06-30/594-7359.

Hírek, események röviden

– Siófok. Szeretettel várunk minden érdeklődőt az imaházba szombatfogadó istentiszteletre és azt követő kidusra július 23. és augusztus 20. között, péntek esténként 19 órától. Cím: Siófok, Széchenyi u. 4.

A késhegyre menő hitközségi vita

A húszas évek legvégén komoly belső összetűzés rázta meg a magyarországi zsidó hitközségek amúgy sem unalmas életét. A tisztségviselőválasztások vagy éppen annak eldöntése, ki kerüljön a felsőházba, addig is késhegyre menő vitákat hozott, mint ahogy abban is jelentős ellentmondások alakultak ki, mit kellene tennie a magyarországi zsidóságnak az első zsidótörvénnyel, a numerus clausussal szemben.

A sorozatos, szenvedélyes és a közös fellépést gyakran alapvetően fontos ügyekben is megakadályozó nézeteltérések egyik fontos állomása volt, alakulhat-e Budapesten status quo ante hitközség. Az előzményekhez tartozik, hogy az akkor még nagyon erős, kétszázezer tagot számláló, rengeteg intézményt fönntartó pesti hitközség elnököt választott. A két jelölt küzdelme hamarosan politikai jelentőséget kapott, mert az egyik párt fő kortese a miniszterelnököt adó Bethlen-párt tagja, Dési Géza képviselő volt, a másiké a szabadelvű, liberális veterán képviselő, Sándor Pál, aki gyakorlatilag 1901-től 35 évig ült folyamatosan a parlamentben.

Az elnökválasztást elsöprő többséggel nyerte meg az „ellenzéki”, azaz a miniszterelnök Bethlen Istvánnal nem egy pártban lévő Sándor Pál fémjelezte csoport. Bethlen állítólag csóválta a fejét a történteket meghallva. S jó alkalmat jelentett neki a visszavágásra, amikor egy debreceni látogatása során az ottani képviselő és református püspök, Baltazár Dezső azt a kérést közvetítette felé, hogy járuljon hozzá egy status quo hitközség létrehozásához Budapesten. Akkor ehhez, bonyolult eljárás után, állami jóváhagyás szükségeltetett. Az hamar kiderült, ha létrejönne a status quo hitközség, akkor az a neológoktól vinne el elsősorban tagokat, Magyarország legerősebb hitközségét gyöngítené meg a növekvő antiszemitizmus árnyékában.

AZ EST

Bethlen megengedte, hogy harmadik zsidó hitközséget alakítsanak

A neolog és ortodox után egy status quo ante hitközség létesült

Annak, hogy a status quo hitközséget megalapítani kívánók abban reménykedhettek, sokan hozzájuk csatlakoznak majd, alapvetően nem hitbéli, hanem anyagi okai voltak.

Ugyanis, mint már említettük, a neológ közösség számtalan intézményt működtetett, s ezek létrehozására, fenntartására hitközségi adót szedtek – ezt közadók módjára be lehetett hajtani. A tervezett status quo viszont azt ajánlotta, hogy mivel nincsenek intézményeik, ezért alacsonyabb lesz a kötelezően befizetendő adó – s ezért sokan csatlakoztak volna. Vérmesebb pillanataikban még az is felvetődött, hogy a neológiát követő hívek háromnegyede is átáll, hogy pénzt takarítson meg.

Logikus a kérdés, miből tartják fönt az intézményeket a maradók akkor, ha eltűnnek az adófizetők. Mint Az Est 1929 augusztusában megírta, a neológok ezekben az években öt új zsinagóga megépítését finanszírozták, két kórházat, nyolc iskolát és rengeteg jótékonysági intézményt működtettek adókból és adományokból. Ha ezek nincsenek, nyilván olcsóbb az élet – korteskedtek a status quo szervezői. A neológ vezetők viszont egy jogértelmezés alapján azzal vágtak vissza, hogy aki átlép, az öt évig még a régi helyen is köteles adót fizetni, szóval hosszú ideig nemhogy spórolna, hanem duplán fizetne. Erre a vitapartner azzal a törvénymagyarázattal állt elő, hogy az ötéves büntetés csak azokra vonatkozik, akik más felekezetbe lépnek át, de aki egyik zsidóból a másikba, arra nem.

A status quo ante hitközséget létrehozni kívánó csoport talán végül azért sem járt sikerrel, mert túlzottan a pénzkártyát játszotta ki. A korabeli szabályok szerint ugyanis akkor lehetett engedélyezni új vallási szervezet létrejöttét, ha az nem veszélyezteti a már meglévőket. A neológ hitközség vezetése kapva kapott az alkalmon, és arra hivatkozott, hogy ha eltűnnek a tagok, nincs elég adóbevétel, akkor nem tud tovább működni az ő csoportjuk.

Közben persze mindenki megszervezte a maga sajtólobbiját. Az elszakadáspártiak a kormánypárti Magyar Hírlap rokonszenvére számíthattak inkább, míg az egységpártiak a kor egyik legjelentősebb liberális újságjára, a már idézett Az Estre. A mind jobban elszemtelenedő szélsőjobb pedig kéjesen röhögött a zsidó belvitán.

Közben Dési Géza és Sándor Pál békét kötött annyiban, hogy rájöttek, egyikük sem jár jól, ha szétszakítják a zsidóság legerősebb képviseleti szervét. De a lavina már megindult.

Ekkor az új neológ hitközségi vezető, Stern Samu találkozót kért Bethlen miniszterelnöktől, és igyekezett őt rávenni, hogy ne adja meg a kormányzati engedélyt. Bethlen diplomatikusan annyit mondott, hogy ő már megígérte az alapítást párthíveinek. Erre Stern – legalábbis visszaemlékezéseiben ezt állítja – azt a megoldást találta ki, hogy indítsák el a kérelmet a bürokrácia útvesztője felé, és a fővárosi közigazgatási bizottság véleményezze, van-e a létrehozandó szervezetnek elég anyagi ereje a működéshez.

A főváros bizottságot küldött ki a helyzet kivizsgálására. Tagjai hosszan osztottak, szoroztak, alaposan megnézték a költségvetéseket. Majd arra jutottak, hogy a status quo ante hitközség szervezői által előterjesztett pénzügyi terv tarthatatlan. Anyagilag csak akkor működhetne az új szervezet, ha rövid idő alatt sok embert elcsábítana a neológoktól (az alapító szándéklevelet csak a neológia tagjai írták alá, ortodox egy sem). Ha az adófizetőket sikerül megszerezniük, akkor a meglévő intézményhálózatból kikerülő diákok, betegek ellátása az államra hárulna, jelentős költséget okozva. Ha azokat hoznák el, akik nem fizetnek adót, akkor meg miből tartanák el a saját szervezetüket – hangzott megállapításuk.

A status quo intézőbizottság egyik válasza az volt, hogy például önálló hitoktatást nem szerveznének, azt továbbra is a neológokkal, ortodoxokkal finanszíroztatnák.

Végül a főváros vállalta a felelősséget, hogy kimondja, anyagilag megalapozatlan az új hitközség alapításának terve. S erre hivatkozva a kultuszminiszter, illetve a miniszterelnök is visszaléphetett ígéretétől.

A pesti hitközség egy időre megmenekült, de csak azért, hogy rövidesen újabb komoly belső vitákba keveredjen.

Fotolexikon

NAPTÁR

Július 2., péntek	Támmuz 22.	Gyertyagyújtás: 8.26
Július 3., szombat	Támmuz 23.	Szombat kimenetele: 9.46 Újholdhirdetés
Július 8., csütörtök	Támmuz 28.	Jajm kippur kóton
Július 9. péntek	Támmuz 29.	Gyertyagyújtás: 8.23
Július 10., szombat	Év 1.	Szombat kimenetele: 9.41 Rajs hajdes

A gonoszság bűvöletének története

Dennis Prager, Joseph Telushkin: Miért a zsidók?

Többször vágtam neki, többször szakítottam félbe a kitűnő szerzőpáros könyvét, mindannyiszor értetlenséggel vettem újra kézbe. Az értetlenség oka éppen a mindenre kiterjedő okfejtés és magyarázat volt. Prager és Telushkin műve először 1983-ban jelent meg, a harmadik angol nyelvű, bővített kiadása került most a polcokra magyarul – és időszerűsége az elmúlt csaknem negyven évben egy pillanatig sem csorbult.

A hazai olvasó, aki eddig csak a hétköznapi antiszemitizmussal találkozott – az intézményesítettel csupán történelmi tanulmányai során –, tanácstalanul áll. Mivel a kötet tavalyi megjelenése óta már túl vagyunk egy járvány nehezén (vagy ki tudja?), de az Izrael elleni rakétatámadásokon is, döbbenten konstatálom, hogy való igaz, Pragerék írásának szisztematikussága újra meg újra éleszti aktualitását.

A szerzőpáros végighalad a történelmen, és minden nagyobb fordulatot, változást abból a szemszögből közelít meg, hogy az adott korban és adott népek között mi indukálta a zsidógyűlöletet. Az ősforrások között két fontos dolgot bontanak ki: egyrészt az ókori sokistenhithez képest megjelenő egyistenhit (monoteizmus) a közel-keleti népek hiedelemvilágához képest alapvetően eretnek gondolat volt, még akkor is, ha ez a kifejezés jóval későbbi.

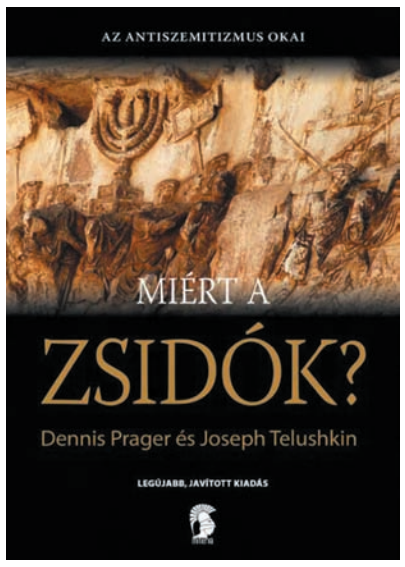

A másik botránykő ugyanitt az eltántoríthatatlanság. Miközben az ismert világ vallásai és vallásgyakorlói között azért csak előfordult kisebb-nagyobb vagy éppen viharos módosulás, változás – a zsidóság egy lépést sem volt hajlandó letérni választott útjáról, pláne nem lemondani a hitéről. És mivel ennek része volt az „Úr (ki)választott népe” koncepció, ez is piszkálta a csőrét a többistenhívőknek – pedig itt voltaképpen csak a szűkebben vett eurázsiai térségről beszélünk.

Az idők folyamán szaporodtak, akik a zsidóságban ellenséget fedeztek föl. Ennek a legkülönbözőbb okai voltak az előbb említettek mellett: például hogy a hajlíthatatlanság és elkötelezettség mellé társult a tanulás kötelme, a szigorú (érthetetlen vagy értelmetlennek tekintett) regulák követése, és ettől az élet minősége is más, sokszor szegényen is jobb volt a zsidó közösségekben. Mindezeken kívül folyamatosan jelen van egy etikai parancs, nevezetesen a családi összetartás ápolása, egymás támogatása. Vagyis az egyik oldalon létezik a külső (társadalmi) mozgás, változás, fejlődés, az egyén önértékeinek felismerése, az individuum kiteljesítése, és természetesen a felismert képességek vihetnek rossz irányba is, másfelől – és ennek ellenében – jelen van a szűkebb közösség befelé fordulása, saját (a nagy társadalomtól különböző) értékeinek megőrzése, továbbörökítése.

Leegyszerűsítve: a megőrző (konzerváló) változatlanság szemben a változó világgal. Akinek pedig az élete más, azt vagy lenézik, vagy irigylik. Nem is ritkán mindkettőt egyszerre. Mindkettőből származhat gyűlölet – és származik is.

Prager és Telushkin végiglapozta minden, az újkori történelemben felbukkant, változást követelő új gondolat megnyilatkozóit, és mindenütt talált antiszemitizmust: a felvilágosodás, a baloldali gondolkodók műveiben (ebben az idősávban nyilván könnyebb volt kutakodni, és nem mindenütt volt a fősodor része a zsidóellenesség – de hát a része volt), és persze a nácikában.

Sajátos fordulatot jelent a történelemben a cionizmus kialakulása, amely már egyben a saját korunk (mit számít tízegynéhány évtized) jelensége, s egyben javaslat is a megoldásra – kivonulás, szecesszió a támadók elől. De láthatóan ez sem lett igazi megoldás, mert a lázasan elkötelezett antiszemiták még a cionizmust is tudják támadni. Történelmi léptékkel azért ez újdonságként hat.

Pragerék könyve ezt kiegészíti azzal, hogy milyen módon igyekeznek befeketíteni és/vagy rágalmazni gyűlölői Izraelt. Ezek most már modern antiszemiták, de az érvrendszerük egybevág a Hamász-aktivistákéval (még ha ők tényszerűen nem is azok). A két kiváló szerző tételesen, tényekkel cáfolja az Izraelre szórt rágalmakat – nem mintha ez megfékezné a véresszájúakat.

A filozófus-történész Prager és a rabbi Telushkin Mi a teendő? címmel írt záró fejezetet a közös műhöz, de igazi válasz nincs a feltett kérdésre. Talán a felvilágosítás, az eszmecsere, egymás megismerése és elfogadása visz közelebb a törékeny egymás mellett éléshez. Törékeny, mondom, hiszen a legutóbbi palesztin–izraeli összecsapás is megmutatta, hogy korábbi jó szomszédokban felhorgadhat a gyilkolhatnék, a pusztítás vágya.

Akik gyűlöletben utaznak – iskolázottak vagy tanulatlanok, vallási vezetők vagy rájuk hallgató tömegemberek –, aligha változnak meg percek alatt. Nagy a kísértés a rosszra. (Persze Brecht szerint a jóra is, de mégis valamivel kisebb...)

Azért nagyon is ajánlom a könyvet mindenkinek, legfőképpen fiatalabb embereknek, akikre talán még tud hatni.

Szekeres Gábor jó fordítása a nagyon elgondolkodtató szöveget könnyen befogadhatóvá teszi.

(Dennis Prager, Joseph Telushkin: Miért a zsidók? Fordította: Szekeres Gábor. Minerva Kiadó, Budapest, 2020. 260 oldal, teljes bolti ár 3800 Ft, kedvezményes ár a kiadónál 3230 Ft.)

Bedő J. István

A Honvédelem Napja alkalmából Benkő Tibor honvédelmi miniszter a beosztásában huzamos időn át végzett kiemelkedő tevékenysége, valamint szakmai érdemei elismeréséül a „Honvédelemért Kitüntető Cím I. fokozatát” adományozta Totha Péter Joel vezető tábori főrabbinak. Az elismeréshez szívből gratulálunk!

Felgyújtottak egy zsinagógát Németországban

A hatóságok jelenleg a köztéri kamerafelvételeket vizsgálják az esettel kapcsolatban.

Felgyújtottak egy zsinagógát Ulmban, egy rendőr, aki szemtanúja volt a gyújtogatásnak, azonnal hívta a tűzoltókat, akik eloltották a lángokat. Személyi sérülés nem történt, írja tudósításában a Mandiner. A rendőrség szándékos gyújtogatás miatt vizsgálódik, az esettel kapcsolatban a Frankfurter Allgemeine Zeitungnak úgy fogalmazott egy rendőrségi szóvivő, hogy „aki egy gyúlékony anyaggal teli üveggel a kezében sétálgat a városban szombat reggel, az nem véletlenül cselekszik így”.

A hatóságok jelenleg a köztéri kamerafelvételeket vizsgálják, hogy fény derüljön a gyújtogató személyazonosságára. A német lap megjegyzi: napokkal korábban német és angol nyelvű, antiszemita tartalmú plakátok lepték el a zsinagóga környékét, így a rendőrség nem zárta ki, hogy a plakátragasztásokhoz hasonlóan a gyújtogatással is Izrael ellen tiltakoznak az elkövetők. A gyújtogatást elítélte az ulmi polgármester, szombaton tüntetés formájában kívánják kifejezni szolidaritásukat a zsidó közösséggel.

Fotó: Ralf Zwiebler / dpa / AFP

Hat tanításával emlékezünk az egy éve elhunyt Bálint gazdára

Egy éve, hogy Bálint György, vagy ahogyan az egész ország ismerte, Bálint gazda elment közülünk. Szakmai tudása, embersége, bölcsessége tovább él, tovább kell hogy éljen mindannyiunkban.

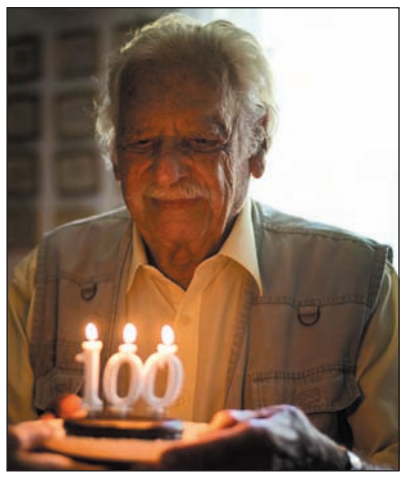

Legfontosabb tanításai

1. Minden helyzetből talpra kell állni és újra kell kezdeni

Bálint György zsidó származása miatt átélte a holokauszt borzalmait: szinte a teljes családját elveszítette a második világháborúban. Ő maga csontsoványan, 42 kilósan tért haza a munkaszolgálatból és a koncentrációs táborból. A családi birtok megmaradt részén mégis talpra tudott állni, elkezdett gazdálkodni. Nem sokkal később azonban a kommunista rezsimben osztályidegennek bélyegezték, földjeit elvették, több munkahelyről távozni kényszerült. A nehézségek nem törték meg, csupán megedzették.

2. A munka nemesít

Nem volt egyszerű újrakezdeni, de Bálint György akkor sem ijedt meg, amikor kétkezi munkát kellett végeznie. Előfordult, hogy kerteket ápolt, metszést vállalt, ásott reggeltől estig, amikor más kereseti forráshoz nem juthatott, és el kellett tartania a családját. Jó érzéssel gondolt vissza életének erre az időszakára.

3. 50 felett is tartogat nagy dobást az élet

Már 62 éves volt, amikor az Ablak című televíziós műsorban megkezdte ismeretterjesztő munkásságát. Bőven túl volt már a nyugdíjkorhatáron, amikor az egész ország megismerte, megszerette, és a tanácsait követte. Népszerűségének egyik titka az volt, hogy úgy tanított, hogy az könnyen érthető legyen. Ha valakinek, neki elhittük, hogy a kertészkedés a hosszú élet titka! Túl a 90-en is a metszésről mesélt, oktatófelvételeket készített, a magaságyásával büszkélkedett, a virágai között anekdotázott.

4. Haladni kell a korral

Bálint gazda a kora ellenére is megbirkózott a digitális kihívásokkal. Cikkeinek gépelésében és közzétételében, oldalainak kezelésében mindig volt kire számítania. Nem telt el nap úgy, hogy ne dolgozott volna – nemcsak a kertben, de az íróasztalánál is. 75 is elmúlt, amikor az első számítógépén leütötte az első billentyűt.

5. A jövő kulcsa a gyerekek kezében van

Fát ültetett óvodásokkal, tankertet avatott, gyerekeknek mesélt a növényekről: Bálint gazdát gyakran láthattuk a legkisebbek körében. Pontosan tudta, hogy a gyerekeké a jövő, őket kell megtanítanunk a Föld, a növények, az állatok, az élőlények szeretetére. Örömmel tett eleget minden felkérésnek, amely óvodából, iskolából érkezett.

6. Hűség mindenekelőtt

Bálint gazda az az ember volt, aki nem váltogatta évente munkahelyeit. Kitartása, hűsége unikumnak számított a mai rohanó, gyorsan változó világban. Ahogyan ő fogalmazott: „Egész életemet a hűség jellemezte, hűség a hazához, a termőföldhöz.”

(Forrás: Bálint György – Bánó András: Bálint gazda. A százéves kertész című könyve)

Sokszínű Vidék

Elhunyt az auschwitzi koncentrációs tábor utolsó felszabadítója

Meghalt David Dushman, az utolsó katona, aki részt vett az auschwitzi koncentrációs tábor felszabadításában, írja az MTI. Az egykori sikeres vívó 98 éves volt, és a halála napjáig Münchenben élt.

Az oroszországi zsidó származású Dushman harcolt a sztálingrádi csatában. Mindössze 21 éves volt, amikor részt vett a nácik által megszállt Lengyelország területén felépített auschwitzi koncentrációs tábor felszabadításában.

Később megnyerte a szovjet vívóbajnokságot, majd a női vívócsapat edzőjeként tevékenykedett 1952 és 1988 között. Egészen 94 éves koráig bejárt a müncheni vívóklubba órákat tartani.

Szentendrén gyártják majd a mobil óvóhelyeket Izraelnek

Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter a közelmúltban Izraelbe látogatott, ahol három megállapodást írt alá ottani partnerével – többek között erről is beszélt Izrael budapesti nagykövete, Jákov Hadas-Handelsman a Spirit FM Exkluzív Novák Andrással című műsorában.

Mint ismert, a magyar diplomácia vezetője nem sokkal azután látogatott a közel-keleti országba, hogy a Falak őrzői hadművelet zárásaként Izrael tűzszünetet között a Hamásszal. Jákov Hadas-Handelsman elmondta, hogy Jeruzsálemben három megállapodást írtak alá. Az egyik egy izraeli–magyar közös vállalkozásról szól, amely mobil óvóhelyeket fog gyártani, írja az atv.hu. Az izraeli nagykövet bemutatta a mobil óvóhelyek lényegét, vagyis hogy lakott területre lehet elhelyezni, és támadás esetén azonnal védett helyre tudnak menekülni a civilek. Hozzátette, hogy a magyar cég üzeme Szentendrén van.

A másik két egyezmény egyike harmadik országbeli, főként afrikai állampolgárok megsegítését célozza. Itt elsősorban nem pénzadományról van szó, emelte ki Jákov Hadas-Handelsman, hanem például képzési programokról a mezőgazdaság vagy a közösségi oktatás területén. Ebben fog együttműködni Izrael és Magyarország.

A harmadik megállapodás tulajdonképpen egy már meglévőnek a meghosszabbítása – részletezte az izraeli nagykövet. Ennek értelmében a jeruzsálemi Jad Vasem a jövőben is vendégül lát majd Magyarországról érkező tanárokat a holokauszt oktatásával kapcsolatos továbbképzéseken.